Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 154 (15777) | 1981 оной июлиин 4, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

МАЛАА ТЭЖЭЭЛЭЭР ХАНГАХЫН ТҮЛӨӨ БҮГЭДӨӨРӨӨ ТЭМСЭЕ!

ЕХЭЭР, ҺАЙНААР БЭЛЭДХЭЕ

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ мяха, һү болон мал ажалай бусад продуктнуудые урдынхиһаа нилээд ехээр үйлэдбэрилдэг, гүрэндөө худалдадаг болохо гээшэ хүдөөгэй ажалшадай эгээн шухала зорилго мүн гэжэ КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүд дотор заагданхай. Энэ хэрэгые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула элдэб зүйлэй, һайн шанартай тэжээл элбэг хүрэхөөр бэлэдхэхэ хэрэгтэй байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ.

Илангаяа манай республикын эрхэ байдалда, унжагай хүйтэн үбэлэй болодог, хабартаа бэлшээриин муу байдаг газарта үбһэ, тэжээл шиидхэхы удха шанартай гээшэ. Тэрэ саанаа республикымнай олонхи колхоз болон совхозуудта тэжээл бэлэдхэхэ түсэб жэл бүри дүүргэгдэдэггүй, мал ажалай мүнөө үеын эрилтэ хангагдадаггүй. энэ талаар бии байгаа арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэдэггүй байна бшуу.

Тиимэһээ энэ жэлдэ эдэ бүгэдые анхаралдаа абажа, түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэжэ, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэрине саг соонь захалаад, эмхитэй һайнаар ябуулха эрилтэ табигдана. Энэл ушарта эрхим шанартай тэжээл элбэгээр абтаха ха юм.

Түрэл партиингаа XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, адууһа малаа һайн тэжээлээр найдамтайгаар хангаха хэрэгые амжалтатайгаар, комплексноор шиидхэжэ байһан ажахынууд бүгэдэндэ жэшээ харуулна. Кабанскын шубуунай фабрикын коллектив адууһа малаа шэмэтэй һайн тэжээлээр жэл бүри тоокой хангажа, ашаг шэмыень горитойгоор дээшэлүүлжэ шадана. Жэлдээ дүшөөд мянган центнер үбһэ бэлэдхэдэг, горох болон горох-обёосой холисо ехээр тарижа, тэрээгээрээ ногооной гурил хэжэ, сенаж, силос даража, малай тэжээлые белогоор хүсэлдүүлнэ. Байгша ондо хабар эртэ дулаарһан дээрэһээ Сэлэнгэ мүрэнэй олтирогуудта, ой модон соогуур ногоон һайнаар ургаа. Знээнние хараада абажа, совхозой үбһэшэдэй бригаданууд, фабрикада туһалдаг промышленна предприятинуудай коллективүүд үбһэ хуряалгада урдынхиһаа хахад һараар урид ороһон байна.

Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд һүүлэй ган гасууртай жэлнүүдтэшье арга боломжонуудаа шадабаритайгаар хэрэглэжэ, тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые урагшатайгаар дабан гарана. Энэ жэлдэ хабар эртэ таригдаһан хара таряаниинь үндэрөөр ургажа, тэрээгээр ногооной витаминна гурил гаргагдажа байна. Мүнөө эндэ 100 тонно иимэ тэжээл гранула болгогдонхой.

Тэрэшэлэн Улаан-Үдын районой «Искра» колхоздо намар таригдаһан хара таряагаар! Ивалгын ОПХ-да хүсы ногоогоор витаминна гурил гаргагдажа эхилэнхэй. Мүн олохон ажахынуудта набшаһата тэжээлээр ногооной гурил бэлдэгдэнэ.

Тиигэбэшье республикын олохон ажахынууд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридөө хүсэд бэлэн болоогүй, үбһэ хуряаха машинануудаа, оньһон түхеэрэлгэнүүдээ заһабарилжа дүүргээгүй байһаар. Һүүлэй мэдээгээр тракторай косилкануудай гурбанай нэгэ хубинь, ногоо жэжэлдэг косилкануудай, үбһэ тюк болгон ябталдаг түхеэрэлгэнүүдэй дүшөөд процентнь ургаса хуряалгада гаргагдахаар бэлэн бэшэ. Энэ талаар илангаяа бирагүй байдал Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Прибайкалиин, Хоринн районуудта үзэгдэнэ.

Ногооной гурил гаргаха сагай тулажа ерээшье һаа, аяар табяад АВМ агрегат заһагдаагүй байна. Иимэ гээгдэлдэ Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын районуудай ажахынууд оронхой. Мүн силос, сенажай ногоо гаргадаг комбайнуудай хахадынь шахуу бэлдэгдээдүй. Энэ нэн түрүүн Прибайкалиин, Баргажанай, Загарайн, Кабанскын районуудта тудана.

Тэжээл бэлэдхэхэ техникын иимэ хангалтагүйгөөр заһабарилагдажа байһанай ушар шалтагаанууд дары элиршэлэгдэжэ, тэрэнние усадхаха яаралтай хэмжээнүүд абтаха болоно. Эндэ районуудай партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд, «Райсельхозтехника» нэгэдэлэй, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, тэндэхи инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд онсо харюусалгатай. Юуб гэхэдэ, эдэ бүгэдэһөө боложо, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри саг соогоо захалдаггүй, тэрэ үлүү ехээр унжагайруулагдадаг, үбһэ, шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ технологи хазагайруулагдажа, тэжээлэй шанар доошолдог байна бшуу. Мүн олон газарта сенаж, силос дараха траншейнүүд, ногооной гурил хадагалха зохид байра дуталдана, тэрэнние шэнээр бариха хүдэлмэри гэдэргэ татагдана.

Тэжээл үйлэдбэрилгые үндэһөөрнь һайжаруулха, ниитын мал ажалые ба хүн зоной хубидаа баридаг малые тэжээлээр хангаха гээшэ хойшолуулашагүй зорилго мүн гэжэ партиин XXVI съездын тоолоод байхада, энэ жэлэй үбһэ хуряалгада, тэжээл бэлэдхэлгэдэ бии байгаа дутагдалнуудые тэсэхээр бэшэ. Тиимэһээ колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын органууд эдэ үдэрнүүдтэ бүхы хүсэеэ энэ шухала хэрэгтэ элсүүлхэ, нэгэшье үдэр, саг гээнгүй уһа намаг газарай, олтирогуудай, ой модон соохи, таряалангай ба харгынуудай захаархи ногоое хуряажа абаха, халаахай, набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ хэрэгтэй соонь хүнүүдые, техникэ табиха уялгатай. Мүн энэ хүдэлмэридэ хүдөөгэй хүн зонние, һургуулинуудай һурагшадые, студентнэрые олоор хабаадуулха талаар сомоной болон сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомууд эмхидхэлэй, ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулха ушартай. Ногооной эгээн шэмэтэй байха үеые алдангүйгөөр хуряажа захалха, тэжээл бэлэдхэлгэдэ түрүү технологи хэрэглэхэ, үбһые ноб ногоохоноор хатаажа абаха гэжэ оролдохо, нэмэлтэ тэжээл дарахадаа, химическэ нэмэлтэнүүдээр шанаржуулха эрилтэтэй. Бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй шанар тэрэ дороо агрохимлабораторидо шэнжэлэгдэжэ, тэрэнэй шанарые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд дары абтаха ушартай.

Үбһэ хуряаха, витаминна тэжээл бэлэдхэхэ, сенаж ба силос дараха тусхай звенонуудые, хуряалга-зөөлгын комплекснуудые, отрядуудые байгуулжа, тэндэ ажаллаха коллективүүдэй дунда социалис мүрысөө шадабаритайгаар дэлгэрүүлжэ, тэдэнэрые урмашуулха түлбэриин зохид гурим тогтоогдохо болоно. Тиихэдэл тэжээл бэлэдхэхэ түсэбэй дүүргэлтэ, тэрэнэй шанар гол һуури эзэлхэ зэргэтэй,

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэб, социалис уялганууд ажахы бүхэндэ, коллектив бүридэ тодорхойлогдонхой. Эдэ түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар, эрхим шанартайгаар бэелүүлхэ гээшэ хүдөөгэй ажалшадай дайшалхы хэрэг болоно. Энэмнай КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ түрүүшын ехэ шалгалта мүн.

Репортаж

ХОЁР АГРЕГАТ ХҮСЭТЭЙ ДАА

— Үнгэрһэн жэлнүүдэй ган гасуурай бэрхэшээл бидэнние олон юумэндэ һургаа гээшэ. Нэн түрүүлэн АВМ агрегадаа эртээнһээ хүдэлгэжэ, витаминтай ногооной гурил гаргажа нөөсэлдэг болоһоорнай тугал, хурьгадта шэмэтэй тэжээл ехээр бэлэдхэгдэнэ. Мүнөө бидэ ногооной хүсэд ургахые хүлеэнгүй, модоной набша намаагаар, халаахай үрмэдэһөөр сэл хүхэ гурил гарганабди. Урдань иигэжэ тэжээл бэлэдхэжэ захалха тухай ой ухаандаашье ородоггүй байһан юм. Гайхалтай даа,— гээд совхозой директор Гавриил Семёнович Чебунин баяртайгаар хэлэхэ зуураа, столойнгоо һугалга сооһоо хэрэгтэй саарһа, дансаяа абажа, урдаа дэлгээд:

— Совхозоймнай АВМ-0,65 түхэлэй хоёр агрегат эдэ үдэрнүүдтэ хүдэлгэгдэжэ захалаа. Ошожо харахадатнайшье болохо, холо бэшэ, тосхоной баруун-хойнохоно ехэ хашаа соо һарабша доро тодхогдонхой байха. Агрегадай машинистнүүдтэй хөөрэлдэхэдөөл, ехэ юумэ мэдэжэ абахат,— гэжэ дурадхаа бэлэй.

Ажахын хүтэлбэрилэгшын хэлэһэнэй ёһоор тиишэ ошоходомнай, хоёр томо агрегат томо сарай доро зэргэлүүлэн тодхогдонхой, мантан томо барабануудынь хүндөөр хүнхинэн эрьелдэжэ байба. Эндэ дүтэхэнэ гранула гаргаха, брикет бэлдэхэ орёо оньһон түхеэрэлгэнүүд шэнээр хабсаргагданхай. Мүн бэлэн болоһон продукци хадагалха ехэ склад хирпиисээр баригданхай тэбхынэ. Тобшолбол, знэнь тэжээл үйлэдбэрилхэ томохон фабрика мэтэ харагдаха юм.

— Манай ажахыда шефскэ туһаламжа үзүүлдэг предприяти, эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд болон һургуулиин һурагшад агрегадтамнай набша намаа бэлэдхэнэ. Тэрэниинь автомашинаар асаржа, гурил болгонобди. Энэ жэл малай байрын захаар элдэб үрмэдэһэн, халаахай хэээз хэээзнэйхиһээ элбэгээр ургажа байна. Һаядаа иимэ буртаг ногоо сабшажа суглуулаад, витаминтай гурилда хэрэглэхэ зорилготойбди. Үрмэдэһэ, халаахай гол түлэб хонишод, һаалишад бэлэдхэжэ үгэдэг заншалтай юм,— гэжэ тус агрегадые хүтэлбэрилэгшэ, дүршэлтэй механизатор Батор Шарапович Цыденов дэлгэрэнгыгээр хөөрөө.

Намар болотор тус коллектив 240 тонно ногооной витаминтай гурил гаргажа, 350 тонно брикет бэлэдхэжэ нөөсэлхэ түсэбтэй юм. Даабаринь ехэхэн. Энээнээ бэелүүлхын тула хожомоо олон жэлэй ногооной ургаса хэрэглэхэ зорилготой. Тус ажахын механизаторнуудай хабартаа тариһан донник ногоон яһала һайнаар ургажа байнхай. Энэнь баһал витаминтай гурил болгогдохо юм, Тодорхойлбол, сабшалангай болон таримал ногооной ургасын хуряагдажа захалхада, эдэ агрегадынь хоёр халаанда хүдэлгэгдэхөөр түсэблэгдэнхэй. Үхэрнүүдтэ эдюулхэдэ таарамжатай шэмэтэй брикет гол түлэб сабшалангай ногоогоор бэлэдхэгдэхэ юм.

—Нёдондо яһала һайн ажаллаа һэмди. Хараалһан түсэбнайшье дүүргэгдэһэн байха. Тиихэдэ гаргажа нөөсэлһэн гурилнай мүнөөшье энэ склад соо бии, тугал хурьгадта эдюулэгдэнэ. Үнгэрһэн жэл бидэ гранул гаргахаар хэды оролдобошье, бираагүйбди. Түхеэрэлгэнь буруу тодхогдоһон юм гү, һайнаар хүдэлгэгдөөгүй. Брикет бэлдэхэнь баһал түлөөрхан байһан юм. Хабартаа зарим түхеэрэлгэеэ задалжа, шэнээр хабсаргаабди. Ажахымнай захил бүтээгшэд иимэрхүү, муухан шанартайгаар хүдэлмэрез хэнэ ха юм. Хойноһоонь дутагдалыень усадхаха гэшэ бэлэн хэрэг бэшэ байдаг. Яахаб даа, совхозойнгоо малда тэжээл нөөсэлхэ уялгаяа дүүргэхын түлөө оролдонол гээшэбди,— гэжэ агрегадые хүтэлбэрилэгшын туһалагша болохо хоёрдохи машинист Олег Егорович Брызгалов гомдолтойгоор мэдүүлээ һэн.

Шанартай тэжээл ехээр нөөсэлхэдөө, заабол урмашуулагдаха байна. Эдэнэй хэһэн ажалай дүн табан хоногто нэгэ удаа согсологдохо юм. Хэрбээ энэ болзоо соо даабаряа дүүргээд, ГОСТ-ын эрилтэдэ хүрэмөөр һайн шанартай гурил, брикет гаргабал, мүнгэн шанда хүртэхэ гэжэ мүрысөөнэйнь гурим соо бэшэгдэнхэй.

Дурсагдагша агрегадай гэшүүд байгша ондо дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абанхай. Зорилгоёо бэелүүлхын тула мүнөө асарагдаһан набша намааень тэрэ дороо гурил болгон гарганад.

—Хоёр агрегадые зэргэ хүдэлгэхэдэ хүсэтэйхэн байна даа. Нёдондо сабшалангай ногоон хэршэгдэнгүй, тэрэл ута хэбээрээ асарагдажа, ехэхэн түбэг ушаруулаа һэн. Метр шахуу ута ногоон транспортёрой барабанда ореолдоод, зобоогшо бэлэй. Энэ жэлдэ машинаар хэршээд асархал бээз. Бидэ хэлээл һэмди. Ажахыдамнай тиимэ машина бии юм. Гансал сенажда хэрэглэгдэхэдээл сүлөөгүй болошодог. Нэгэ аргань олдожо, нёдондоноймнай зобопонто ушар дахяад ушархагүй аабза гэжэ найданхайбди, — гээд тус коллективые ударидагша Батор Шарапович Цыденов хэлэбэ.

...Адар томо хоёр агрегадай барабанууд хүндөөр хүнхинэн эрьелдэнэ. Эндэһээ гараһан хоёр ута соргын дорохи нүхөөр набша намаагаар хэгдэһэн хүхэ үнгэтэй, хоншуухан үнэртэй гурил таһалгарягүй саарһан мэшээгүүд соо гоожоно. Сорго доро тодхоһон саарһан шара мэшээгүүдэйнгээ дүүрэхэдэ, эндэ ажалладаг басагад түргэхэн абажа, томо склад соогоо аятайханаар хадагална. Энэ үедэнь агрегадай машинистнүүд гурилай шанар шалгажа, тоогүй олон приборнуудыень анхаралтайгаар харана. Иигэжэ эндэхи шэмэтэ тэжээлэй томо «фабрика» байгша онойнгоо түрүүшын продукци тухагүй үйлэдбэрилэн гаргажа байгаа һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корр.

Сэлэнгын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхоз.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: агрегадай машинист Олег Брызгалов ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛЭЙ ЯБАСА ТУХАЙ

Ороной ажахынууд тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриингөө эршые шангадхажа байна. Полинууд болон нуга сабшалангууд дээрэ энэ хүдэлмэри урда жэлнүүдэйхидэ орходоо һурагүй эмхитэйгээр ябуулагдана.

СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэлэнэй ёһоор, июниин 29-дэ үбһэн болон таримал ногоон 26 миллион гектар талмай дээрэһээ сабшагдаад байгаа. Тэдэнэй 19,7 миллион гектар талмай дээрэһээ хуряагдаһан ногоониинь сенаж ба үбһэн болгогдоо. Аадар бороогүй, хуурай энэ сагта бэлэдхэгдэһэн үбһэнэй шанар һайн гэжэ тэмдэглэлтэй. Үбһэ тэжээл бэлэдхэл Россин Федерациин зарим областьнуудта, Украинада, Молдавида, Узбекистанда илангаяа эршэ, дэлисэтэйгээр ябажа байна. Жэшээлхэдэ, Украинын колхоз болон совхозууд һүүлэй мэдээгээр түсэбтэ даабариа 67 процент бэелүүлээ. Бүхылөө орон дотор 11,6 миллион тонно үбһэн бэлдэгдээ. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээнһээ 22 процентнь болоно. Тиихэдэ Эстониин, Латвиин, Грузиин болон Армениин ажахынууд энэ талаар гээгдэжэ ябана. Тэдэнэй түйлаһан үрэ дүн дээрэ дурсагдагша хэмжээнһээ үшөө доошоо гээд тэмдэглэлтэй.

Ороной ажахынууд сенаж бэлэдхэлгээ үргэлжэлүүлһээр. 25 миллион тонно сенаж нөөсэлэгдөөд байна. 1,8 миллион тонно хатаагдаһан үбһэн, бусад хуурай тэжээл, тэрэ тоодо хэршэгдэһэн үбһэн бэлэдхэгдээ.

Ороной колхоз болон совхозууд силос дараха хүдэлмэреэ эхилжэ байна. 9 миллион тонно үлүүтэй ногоон тэжээл траншейнүүд соо оронхой. Тиихэдэ тэрэнэй 2 миллион хахадынь химическэ холисотойгоор бэлдэгдээ.

(ТАСС-ай корр).

МОСКВАҺАА МОРДОБО

Июлиин 2-то Германиин социал-демократическа партиин түрүүлэгшэ В. Брандт Эхэ ороноо бусахаяа Москваһаа мордобо. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй уряалаар тэрэ албанай хэрэгээр манай оронда ерэһэн байгаа.

Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, бусад тусхай тушаалтад Внуковска аэродром дээрэ айлшанаа үдэшөө.

* * *

Леонид Ильич Брежнев үдэшэлгын үедэ журналистнуудай асуудалнуудта харюусахадаа. В. Брандтын албанай хэрэгээр айншалгын дүнүүдые һайн талаһаань сэгнээ.

(ТАСС).

ХАРИЛСАА ХОЛБОО ГҮНЗЭГЫРҮҮЛГЫН ЗАМААР

СОФИ. (ТАСС-ай тусхай корр.). Июлиин 2-то Болгариин ниислэл хотодо нээгдэһэн, Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй сессиин XXXV заседанида хабаадагшад социалис оронуудай үрэ түгэс харилсаа холбоое саашадань гүнзэгырүүлхэ ба улам нарижуулан һайжаруулха аласай зорилгонуудые хараална.

Сессиин хүдэлмэридэ СЭВ-эй гэшүүн - оронуудай, тэрэшэлэн Югославиин делегацинууд хабаадана. Хэдэ хэдэн оронуудһаа ерэһэн адаглагшад байлсана.

НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. Филипов заседание нээбэ. Үнгэрһэн арбан жэлэй хэрэгүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, харилсаа холбооной хэдэ хэдэн шухала асуудалнуудта харюу үгэхэ, социалис нэгэдэлэй бүхы һалбаринуудаар наяад онуудта шиидхэгдэхэ стратегическэ зорилгонуудые хараалха харюусалгатай асуудал сессиин урда табигдана гэбэ.

Энэ сесси уласхоорондын байдалай нилээд орёо болоһон үедэ үнгэргэгдэжэ байна. США-гай ба НАТО-гай харата хэрхис, эзэрхэг түримхэй хүсэнүүд Пекинэй эзэрхэн зонхилогшодой дэмжэлгээр арадуудые «хүйтэн дайнай» зүришэлдөөтэ, зэбгүүн үе сагта дахин тэхэрюулхын тула али бүхы юумэ хэжэ байна. Гэхэ зуура, КПСС-эй XXVI съезд дээрэ политическэ элитэ ехэ ажал ябуулагша, амгалан тайбан байдалай түлөө тэмсэлшэ нүхэр Л. И. Брежневэй гүн гүнзэгыгөөр, баримта түгэс тодорхойлон найруулһан КПСС-эй ба Совет гүрэнэй асари ехэ, амгалан зорилготой программа бүхы дэлхэйн орон нютагуудта халуун дэмжэлгээр, бүгэдэ ниитын һайшаалаар угтагдана.

Наяад онуудта СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай харилсаа холбоое улам гүнзэгырүүлхэ ба һайжаруулха комплексно программа болон зорилгонуудай ямараар бэелүүлэгдэжэ байһан тухай элидхэл, СЭВ-эй сессиин XXXIV, XXXV заседаниинуудай хоорондохи үе соо Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй эрхилһэн ажал ябуулга тухай Гүйсэдхэхэ комитедэй элидхэл соносогдоо.

Түрүү технологинуудые, техникэ болон шэнэ материалнуудые түргэнөөр бии болгохо, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ шэглэлтэй научно-техническэ харилсаа холбоогоо саашадань улам һайжаруулха тухай элидхэл сесси дээрэ шагнагдаба.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов сесси дээрэ үгэ хэлээ.

Арбан жэлэй урда тээ социалис ёһоной экономическа нэгэдэлэй комплексно программа баталан абаһан бидэнэй хараа шэглэлэй зүб, үрэ түгэс байһыень үнгэрөөшэ жэлнүүд эли тодоор гэршэлэн харуулаа. Тус программа манай оронуудай ба арадуудай үндэһэн хүсэл эрмэлзэлнүүдтэ харюусана. Манай хани нэгэдэлтэ бүхы оронууд энэ замаар дабшан, социалис болон коммунис байгуулалтын хэрэгтэ нилээд ехэ амжалтануудые түйлаа.

Үнгэрэгшэ арбан жэлэй турша соо социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай түйлаһан амжалтанууд — оронуудаймнай арадуудай шэн зоригто ажалай үрэ дүн болоно, өөһэдынгөө оронуудай өөрсэ тодорхой байдалда тааруугаар, социализм байгуулгын ниитэ гурим ёһонуудые шадамараар хэрэглэдэг, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай хүтэлбэрилхы үүргын улам ехэ боложо байһан ушар байдалтай таһаршагүй нягта холбоотой.

Манай хани нэгэдэлэй экономическа хүсэ шадалай урган дэбжэһэнэй, коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай эб найрамдалта гадаадын эдэбхитэ политикын ашаар бүхы дэлхэй дээрэ социалис оронуудай бэелүүлдэг хараа бодолой саашанхи бэхижэлгэ түйлагдаа. Манай аха дүү партинуудай ба социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай гол түйлалта юуб гэхэдэ, дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал хамгаалан хангалга болоно.

КПСС-эй XXVI съезд дээрэ Л. И. Брежневэй найруулан дурадхаһан, Совет ороной гадаадын политическэ шэнэ үүсхэлнүүд бүхы дэлхэй дээрэ һайшаагдан угтагдаа. Эдэ үүсхэлнүүд амгалан байдал аршалан хамгаалха, далаад онуудта шахардуу байдал һуларуулгын талаар түйлагдаһые хамгаалха ба арьбадхаха зорилготой. Бүри һаяхан СССР-эй Верховно Совет «Дэлхэйн парламентнүүд болон арадуудта» хандаһан уряа бэшэг баталан абаһан байна. Манай дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал хангаха гэһэн совет арадай хэлбэришэгүй хүсэл эрмэлзэл тус хандалга дотор элирхэйлэн найруулагданхай.

Үнгэрһэн арбан жэлэй дүнгүүд аха дүү оронуудай коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай съезднүүд дээрэ гүн гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэһэн байна. Тэдэ съезднүүдэй шиидхэбэринүүд манай хани нэгэдэлтэ оронуудай арадуудые зохёон байгуулхы ажалай, эб найрамдал бэхижүүлхэ научна программаар зэбсэглэһэн, ерээдүйн 5—10 жэлэй туршада шиидхэгдэхэ зорилгонуудые тодорхойлһон байха юм.

Аха дүү партинуудай съезднүүд ойрын жэлнүүдтэ түйлагдаха хүгжэлтэ дэбжэлтын шэнэ стратеги хараалһан байна. Манай гол зорилго юуб гэхэдэ, ажалай ба материальна нөөсэ баялигуудай ехэ ургалта хараалангүй, эсэсэй продукци ехэ болгохо хэрэг болоно.

Үйлэдбэриин техническэ хэм хэмжээе, тэрэнэй шанарай үрэ дүнгүүдые улам дээшэлүүлгэ —мүнөөнэй гол зорилго болоно. Наяад онуудай зорилгонуудые шиидхэхын тула, научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэһээ ондоо үлүү һайн арга зам байхагүй. Энэ талаар манай арга боломжонууд илангаяа ехэ. Бүхы дэлхэйн научна хүдэлмэрилэгшэдэй гурбанай нэгэ хубинь СЭВ-эй оронууд дотор хүдэлмэрилнэ бшуу.

Түсэбүүдые тааруулан табиһаа гадна, мүн экономическа политикые бүхы дээрэнь зүбшэлэн тодорхойлхо зорилго ажабайдалаар табигдана гэжэ манай партиин XXVI съезд дээрэ хэлэгдэһэн байгаа. Тиигэжэ зүбшэлэн тодорхойлбол, үндэһэн зорилгонуудаа шиидхэхэдэмнай туһалхань элитэ.

Уласхоорондын оршом соо ажалаа хубаарилан бүтээлгын бүхы гуримые шэнэдхэн хубилгалга далаад онуудта түргэдхэгдэһэн байна. Дэлхэйн ажахын хэрэгые интернациональна хараа шэглэлтэй болгохо ябуулга улам гүнзэгырүүлэгдэнэ. Иимэ ябуулгын эхилһые Ленин тэмдэглэһэн байгаа.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронууд сүлөөрһэн гүрэнүүдэй зүб зоилтэнүүдые дэмжэхэһээ гадна, мүн хүгжэжэ байгаа оронуудтай экономическа хүгжэнги оронуудай харилсаанай шэнэ үндэһэ һуури олохо гэжэ оролдоно. Социализм байгуулгын зам һунган абаһан, хүгжэжэ байгаа гурбан орон — Монгол, Куба, Вьетнам — СЭВ-эй гэшүүд болонхой. Экономическа хүгжэлтын хэм хэмжээнэй талаар Европын оронуудһаа өөрсэ илгаатай байбашье, эдэ гурбан орон социалис нэгэдэлэй хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

СЭВ-эй оронууд Лаостой, Кампучитай, Афганистантай, НДРЙ-тэй, Анголотой, Эфиопитой, Мозамбигтай экономическа харилсаагаа бүхы аргаар үргэдхэхэ гэжэ эрмэлзээнэ. Социалис хани нэгэдэлтэ оронууд бүхы хүгжэжэ байгаа оронуудтай холбоо барисаа бэелүүлхэдээ, тэдэнэй экономическа бэеэ даагаад тусгаар хүгжэхын тула шухала арга боломжонуудые хангаха гэжэ оролдоно.

СЭВ-эй оронууд социалис байгуулалтын, уласхоорондын шэнэ түхэлэй харилсаанай арсашагүй булюу һайн байһанда этигэнхэй шэнэ арбан жэлые эхилбэ,— гэжэ Н. А. Тихонов түгэсхэл дотороо мэдүүлээ.

КООПЕРАТОРНУУДАЙ ҺАЙНДЭР

Уласхоорондын кооперативна хүдэлөөн хахад миллиардһаа олон хүнние нэгэдүүлдэг байна. 60 миллион шахуу хүн совет эд хэрэглэгшэдэй бүлгэмүүдэй гэшүүд юм. Июлиин 2-то Москвада болоһон Центросоюзай хүдэлмэрилэгшэдэй баярай суглаан заншалта һайндэртэ — Кооперациин уласхоорондын үдэртэ зорюулагдаһан байна.

Манай орон 107 гүрэнэй кооператорнуудтай хани ёһоной ба ажалай талаар холбоотой юм, гээд элидхэлшэ — Центросоюзай уласхоорондын холбооной талаар управлениин начальник А. И. Крашенников тэмдэглээ. Орон доторхи худалдаа наймаанай эрьесын гурбанай нэгэ шахуу хубинь, 60 гаран зүйлэй хүдөө ажахын продукци ба түүхэй эд бэлдэлгэ — эд хэрэглэгшэдэй кооперациин ажал хэрэгые тодорхойлһон хэдэн дүнгүүд иимэ байна. Олон тоото эмхинүүдтэ 3 миллионһоо үлүү хүн хүдэлдэг. Тэдэнэр партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбүүдые дүүргэхэ талаар ажаллана.

(ТАСС).

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ҮНДЭР ДЭЭДЭ ХАРЮУСАЛГА

СССР-эй УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ VII СЪЕЗД ДЭЭРЭ

СССР-эй уран зохёолшодой VII съезд июлиин 2-то Москвада Кремлиин Ехэ ордондо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

Зохёохы комиссинуудай хүдэлмэриин дүнгүүд тухай съездын делегадуудта мэдээсэгдээ. «Уран зохёол эб найрамдалай, гуманизмын ба дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ» гэһэн элидхэл А. Ананьев хээ. «Манай үдэрнүүдэй герой ба мүнөөнэй прозодо тэрэнэй образые уран һайханай талаар харуулха дүй дүршэл» гэһэн элидхэлые В. Кожевников, «Ажалша, патриот, интернационалист хүнние хүмүүжүүлгэ, үхибүүдэй болон эдиршүүлэй литература» гэһэн элидхэлые С. Михалков, «Һүүлэй жэлнүүдэй олон үндэһэ яһатанай совет уран зохёолой хүгжэлтэ — литературна шүүмжэлэлдэ» гэһэн элидхэл В. Озеров хэһэн байна.

Фашизмтай тэмсэһэн агуу ехэ байлдаанда хабаадагшабидэнэр хүн түрэлтэнэй эгээл аймшагтай аюул — дайн хойшодоо болохотүй, энээнһээ хойшо манай түби дэлхэй дээрэ гуманизмын, үнэн зүб бодолой ба бэе бэеэ ойлголсолгын үе саг эхилхэнь гээд һанаһан байгаабди,— гэжэ К. Абрамов (Ленинград) хэлээ. Зүгөөр найдалнай бүтэхэгүй байшоо. Буу зэбсэг үзэгдөөгүй ехээр бүтээгдэнэ, бүмбэрсэг дэлхэйн энэшье тэрэшье хубида дайнай шэнэ шэнэ гуламтанууд бии боложо байна. Тиимэһээл манай үдэрнүүдтэ дэлхэйн эб найрамдалта бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхэһээ шухала хэрэг үгы бшуу. Тиимэһээл литература тухай, манай ядерна үе сагта хүнэй гол зэбсэг болохо үгэ тухай хөөрэлдөөн шухала болоно. Үе сагайнгаа бидэнэртэ найдаһан энэ агууехэ үүргэдэ хүрэмэ байял.

Уран зохёолшод болон ном хэблэгшэд хоорондоо нягта харилсаа холбоотой байха шухала гээд СССР-эй Госкомиздатай түрүүлэгшэ Б. Стукалин онсолон тэмдэглээ. Уншагшадай дунда ехэтэ һайшаагдадаг номуудые олоор хэблэхэ талаар хараа шугам бэелүүлэгдэдэг. Эндэ Госкомиздадай нэрээр тон зүб зэмэлэлтэнүүд хэгдээ гээд үгэ хэлэгшэ мэдэрһэн байна.

Литературануудай хоорондохи холбооной улам хүгжэжэ байһан манай үе сагта оршуулга гээшэ онсо удха шанартай гэжэ М. Ибрагимов (Азербайджан) онсолон тэмдэглэбэ. Тиимэһээ бэлигтэй, түгэс мэргэжэлтэй, зохёолой гансал удхые дамжуулжа шададаг бэшэ, мүн үгын тоё һайхан хүгжэмые дамжуулжа шададаг хүнүүдые оршуулгын хэрэгтэ хабаадуулха шухала.

Литературна эмхинүүдэй түлөөлэгшэд Любомир Левчев (Болгари), Онелио Хорхе Кардосо (Куба), Герман Кант (ГДР), Асадулла Хабиб (Афганистан) болон бусад СССР-эй уран зохёолшодой VII съездэ амаршалгын үгэтэйгөөр хандаба.

Хүн түрэлтэнние ядерна хосоролгоһоо абархын тула, амгалан тайбан байдал батадхахын тула, үгэеэ ойлголсолгын ба харилсаа холбооной илан мандахын тула бүхы боломоор юумэ хэхые дэлхэйн уран зохёолшодые, соёлой ажал ябуулагшадые уряалһан хандалгые съездын делегадууд нэгэн һаналтайгаар баталан абаба.

(ТАСС).

„САГААН АЛТАЯ" СЭБЭРЭЭР АБАЯ

ХАЙШАШАДАЙ АЖАЛЫЕ ҺАЙНААР ЭМХИДХЭХЭ

Манай район хонёор баян нютагуудай тоодо ородог гээшэ. Совхозуудтамнай бүхыдөө 130 мянга гаран хонид тоологдоно. Хүдөө ажахын эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 95 хонин хүртэнэ.

Тиимэһээ энэ һалбариһаа абтаһан продукци бүхы үйлэдбэри дээрэ ехэхэн һуури эзэлдэг байха юм. Жэшээнь, нёдондо районой ажахынууд 2285 мянган түхэригэй нооһо гүрэндэ худалдаа гэхэ гү, али энэмнай бүхыдөө худалдагдаһан хүдөө ажахын продукциин 54 процентнь болоһон байна. Ушар иимэһээ хонидой нооһо саг соонь, һайнаар хайшалжа абаха гээшэ манай ажахынуудай тон шухала хэрэг болоно бшуу.

Илангаяа байгша ондо — арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ гүрэндэ нооһо худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Энэ хүдэлмэриин эхилхын урда район дотор эмхидхэгдэһэн бүхы 15 пунктын хэр зэргэ бэлдэгдээд байһаниинь тусхай комиссаар шалгагдаа һэн. Тэрэнэй һүүлээр партиин райком, райгүйсэдком совхозуудай директорнүүдые, парткомуудай секретарьнарые, ахамад зооветеринарна мэргэжэлтэдые, инженернүүдые, сельскэ болон сомоной Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрые суглуулжа, шалгалтын дүнгүүдые зүбшэн хэлсэһэн, зорилгонуудаа тодорхойлһон байгаа. Юуб гэхэдэ, энэ жэлдэшье олохон газарта урда жэлэй дутагдалнууд дабтагдажа байһан юм. Жэшээнь, нёдондо Загаһатын совхоз энэ шухала хүдэлмэридэ һайса бэлдээгүй байһан дээрэһээ хонидойнгоо нооһо хайшалха хүдэлмэреэ аяар 27 үдэртэ унжагайруулаа һэн. Мүн «Первомайский», Худаһай болон бусад совхозуудта нооһо муугаар хайшалха, хэлхы нооһо бутаргаха, нооһо дабхар хиргаха баримтанууд дайралдаһан юм. Энэнь ажахынуудай экономикодо ехэхэн хохидол ушаруулаа бэлэй.

Байгша ондо бүхыдөө 130 мянга гаран хони, хурьгад хайшалагдажа, 3879 центнер нооһон абтажа, 4870 центнер (зачётно шэгнүүрээр) гүрэндэ худалдагдаха хараатай. Энэ хүдэлмэри хайшалалгын 15 пунктда, тэрэ тоодо томодхогдоһон 7 пунктда ябуулагдаха байна. Эдэ пунктнууд бүхыдөө бэлэн болгогдоод, машинкануудта хэрэгтэй частьнууд бэлдэгдэһэн, тэндэ ажаллаха хүнүүд тодорхойлогдоһон, хайшашадай ажал эмхидхэхэ зон томилогдоһон байха юм.

Совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд энэ хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулжа, тэрэниие эмхитэйгээр, гуримтайгаар үнгэргэхын түлөө оролдоно. Эндэ жэжэжэ-божо юумэн гэжэ байхагүй, бүхы юумэн хайшашадай ажал бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ зорюулагдаха байна. Хайшашадай хүдэлхэ газарые зохидоор түхеэрхэ, ажалайнь түлөөһэ гуримшуулха, тэдэнэрэй хэрэглэмжые хангаха, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха арга олгохо хэрэгтэ анхарагдаа.

Хонидой нооһо хайшалха хүдэлмэри гол түлэб өньһожоруулагданхай. Тиигэбэшье тэрэниие зүбөөр эмхидхэжэ шадаха хэрэгтэй. Илангаяа хайшашадай ажалые хүнгэлхэ, хонидые бариха, хайшалһан нооһо зөөхэ, шэгнэхэ, илгаха, ябталха гэхэ мэтэ хүдэлмэридэ ажал бага гаргаха гэжэ оролдогдоо гээшэ. Мүн хонидые түргэн аргаар хайшалха шадабарида хүнүүдые һургаха шухала болоно. Юуб гэхэдэ, эрхим бэрхэ хайшашад хонин бүхэниие 2—3 минутын туршада һайн шанартайгаар хайшалдаг, нооһыень хэлхыгээр абадаг байна бшуу. Тэдэ иимэ шадабаритай хайшашад тон үсөөн, бүхы хайшашадай миил 25—30 процентнь болодог.

Хайшалалгын шанар мүн хонидые хэр зэргээр бэлдэһэнһээ дулдыдадаг. Тиимэһээ бидэнэр энээндэ ехэ анхарал хандуулнабди. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ жэлдэ отарануудые хайшалалгада бэлдэхэ талаар хэмжээнүүдые абажа байнхай.

Жэшээ болгон Хэжэнгын совхозые харая. Энэ ажахыда хонидой нооһо хайшалха гурбан пункт түхеэрэгдэнхэй. Ушхайта, Хүхэ-Добо, Уляабар гэдэг газарнуудта хүдэлдэг пунктнуудта шадабаритай бэрхэ хүнүүд хайшашадаар, машинкануудые заһагшадаар, тэрэниие хурсадагшадаар томилогдонхой. Мүн эндэ ахалагша классуудай һурагшад хабаадуулагдана.

Хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ, хайшашадаа түрүү онол аргада һургаха зорилгоор пункт бүхэндэ тусхай инструктор, шанарай талаар инспектор табигдаа. Хүн бүхэнэй хиргаһан хонид номерлогдожо, тусхай таһалгада оруулагдана.

Түргэнөөр хайшалдаг хүнүүдтэ (үдэртөө 80-һаа үсөөн бэшэ) түсгаар туһалагша үгтэнэ. Тэдэнь хонидые баряад, хайшалалгада бэлдэнэ, нооһыень абаашажа, тоо бүридхэгшэдэ тушаана, хайшыень хурсадхана. Энэ туһалагшань бэрхэ хайшашанай абадаг салингай 60 процентдэ, мүнгэн шангайнь 30 процентдэ хүртэнэ.

Пункт бүхэндэ ажалладаг хүнүүдтэ гол түлбэриһөөнь гадна моральна болон материальна урмашуулгын гурим тогтоогдонхой. Жэшээнь, сезон дотор 800, тэрээнһээ олон хонидой нооһо хайшалаа һаань, 250 түхэриг, 700-һаа 799 хүрэтэр—200 түхэриг, 600-һаа 700 хүрэтэр—75 түхэриг, 500-һаа дээшэ—50 түхэриг мүнгэн шан үгтэхэ юм. Мүн һургуулиин һурагшадта түсгаар гурим хараалагданхай. Сезон дотор 550, тэрээнһээ олон хонидые хиргаһан һурагшадта 180 түхэриг, 400-һаа 499 хүрэтэр—30 түхэриг үгтэхэ байна. Сезон дотор 300, тэрэнһээ олон хонидой нооһо хайшалһан һурагшад автобусоор Байгал далай хараха гурбан үдэрөөр ошохоор урмашуулагдаха байна. Томо хүнүүд үдэртэ 46, тэрээнһээ дээшэ, үхибүүд—21, тэрээнһээ дээшэ хони хиргабал, ажалта үдэрэй һүүлээр хонин бүриин түлөө 10 мүнгэ нэмэлтэ түлөөһэ абаха юм.

Һүрэгүүдээ хайшалалгада бэлдэһэн хонишод урмашуулагдаха байна. Хонидой хүлнүүдэй, дэлэнгэй, хүйһэнэй захаархи, һүүлэй, хусануудай хууханагай нооһо үрид хайшалжа абаха болоно. Нооһондонь уягдаһан бүд, угаагдахагүй шэрэ гэхэ мэтые усадхаха. Иигэжэ хайшалжа абаһан нооһон складта тушаагдажа, хонишодой түсэбэй дүүргэлтэдэ тоологдоно, бэлдэгдэһэн хонин бүхэнэй түлөө тэдэндэ 10 мүнгэн үгтэнэ. Отараяа һайнаар бэлдээд, нооһо тушааха түсэбөө дүүргэһэн хонишодой бригада «Восход» түхэлэй мотоциклаар шагнагдаха жэшээтэй.

Совхоз июниин 24-һөө бүхы гурбан пунктдаа хонидоо хайшалжа захалаа. Пунктын начальнигуудаар дүршэл шадабари ехэтэй эмхидхэгшэд Андан Намсараевич Рампилов (Ушхайтын), Бадма-Доржо Цыденович Цыренов (Хүхэ-Добын), Цырендаша Дондокович Дубшанов (Уляабарай) гэгшэд хүдэлжэ байна. Мүн партиин райком хайшалалгын пункт бүхэндэ полит-эмхидхэгшые табяа. Тэдэнэр хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолно, политическэ хүдэлмэри ябуулна, үдэрэй гурим, ажалай журам сахилгада туһална. Жэшээнь, энэ совхоздо полит-эмхидхэгшээр КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо Валентина Михайловна Алексеева томилогдонхой.

Хонидой нооһоной хайшалагдахаар болоһые харалсан, һүрэгүүдые пунктнуудта асарха график зохёогдонхой. Отарын асарагдахалаар лэ, хайшалагдаһанайнь һүүлээр һайса тоологдоно, хонишодой тоосоонтой сасуулжа үзэгдэнэ.

Пункт бүхэндэ хүдэлмэриин дүн үдэр бүри харуулагдана, «Сахилгаан», «Дайшалхы хуудаһан» гаргагдана. Эдэ бүгэдэ хонидой нооһо түргэнөөр, һайн шанартайгаар абаха хэрэгтэ туһална бшуу.

Жэшээнь, Ушхайтын пунктда хайшашадаар бүхыдөө тоонэй томо хүнүүд хүдэлнэ. Эндэ дунда зэргээр үдэртөө 70—90 хони хиргалаг түрүүшүүл бии болонхой. Мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ Цырен-Дылын Дамбаев, Гажидма Бадмадоржиева, Валентина Балданова гэгшэд ябана. Түргэн хайшалалгада һургаха инструктораар урдын чемпион Балма Гарбаева хүдэлнэ.

Райгүйсэдкомой шиидхэбэреэр районой түбэй эмхи зургаануудта, бусад предприятинуудта ажалладаг шадабаритай бэрхэ хайшашад энэ хүдэлмэридэ элсүүлэгдэнхэй. Худанай совхоздо хэды хүниие, ямар болзороор эльгээхэб гэжэ тогтоогдонхой. Загаһатын совхозой дэргэдэхи һургуулида нооһо хайшалалгаар тусхай һуралсал үнгэргэгдөө. Эндэ совхозой зооветеринарна мэргэжэлтэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хэшээлнүүдые үнгэргэһэн, аюул усал гаргахагүйн гуримтай танилсуулһан, машинкануудые задалжа, суглуулжа һургаһан, нооһо хайшалха эрилтэнүүдые ойлгуулжа үгэһэн байха юм.

Нооһо илгагшад-классировщигууд пунктын урдаа хараха хүнүүдэй нэгэниинь болоно. Эдэнэрэй алдуугүй һайнаар ажаллабал ажахыдашье, гүрэндэшье ашаг туһатай байна. Эдэнэр ГОСТ-ын эрилтые һайса мэдэхэ уялгатай. Үнгэрһэн жэлдэ энэ талаар олон дутагдалнууд үзэглөө һэн. Республика дотор мериносой нооһоной 32 процентдэ хүргэгдөөд байхада, район дотор тэрэ миил 14 процент болоһон байха юм. Тэрэшэлэн сэбэр нооһоной гараса харахада, нарин сэмбын комбинадай тодорхойлһонтой таараагүй байшоо. Энэл ушар шалтагаанһаа боложо, нёдондо Загаһатын совхоз аяар 26,3, Чисаанын совхоз—23,4 мянган түхэригөө хиидэ алдаһан байха юм.

Эдэ алдуу эндүүгээ мүнөө жэлдэ дабтахагүйн түлэ райзаготконторын, Улаан-Үдэ хотын һуралсалай комбинадта 28 хүниие классировщигой, лаборантын мэргэжэлдэ һургаһан байнабди.

Иигэжэ манай районой ажахынууд энэ жэлдэ хонидойнгоо, эртын хурьгадай нооһо богони болзорто, эрхим шанартайгаар хайшалжа абаха бээзэ гэжэ найданабди.

Д. БАТОМУНКУЕВ,
Хэжэнгын райгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин ахамад зоотехник.

Хандагатайн леспромхоз[ой] тепловозой машинистнүүд[эй] экипажай гэшүүд (зүүн г[а]һаа) К. М. Федурин, А. [...] Коновалов, С. Н. Афанас[ьев] гэгшэд арбадахи табан жэл[эй] түрүүшын жэлһээ эршэт[эй] ажалай эхи табинхай. Тэдэ[...] хахад жэлэй түсэбһөө гад[на] 10 мянган кубометр [...] зөөнхэй.

Леспромхозой ажалай [...] рүүшүүлэй тоодо бата һуу[ри] эзэлэнхэй энэ экипаж бусад[...]та үльгэр жэшээ харуул[ж]а хүдэлнэ.

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

«АГИТАТОРАЙ БЛОКНОТ»

КПСС-эй Буряадай обкомой пропаганда болон агитациин таһагай һарадаа хоёр удаа хэблэгдэдэг «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ номер гараба. Буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараһан арбан хоёрдохи номерой хуудаһануудта агитатор, пропагандистнуудай уншамаар материалнууд олон.

КПСС-эй обкомдо республикын агитколлективүүдэй, политинформаторнуудай хүтэлбэрилэгшэдэй һаяхан үнгэргэгдэһэн семинарта хабаадагшад өөһэд өөһэдынгөө хүдэлмэриин дүршэл тухай блокнодой хуудаһан дээрэ хубаалдана. Тэдэнэй дунда Улаан-Үдын районой «Искра» колхозой агитколлективые хүтэлбэрилэгшэ П. Филиппов, Гусиноозерскын ГРЭС-эй политинформаторнуудай бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ Г. Волкова, Зэдын районой Оёорой совхозой агитколлективые хүтэлбэрилэгшэ Н. Дроздов, Тимлюйн цементын заводой парткомой секретариин орлогшо В. Аносов гэгшэд бии.

СССР-эй ЦСУ-гай хүдөө ажахын статистикын управлениин начальник Л. Ващуковой «Нэгэ процентын хэмжээн ехэ» гэһэн һонирхолтой статья «Хөөрэлдөөндэ хэрэглэ» гэһэн бүлэгтэ толилогдонхой. Мүн агитатор, политинформаторнуудай хөөрэлдөөндэ хэрэглэмээр һонирхолтой тоо, баримтанууд бии.

В. ИВАНОВА.

ГОЛ ШЭГЛЭЛЭЭ АЛДАХАГҮЙ

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүд хадаа олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй, тэрэ тоодо Захааминай районой «Ажалай туг» газетын хүдэлмэридэ онсо шухала нүлөөлхы үүргэ дүүргэһэн байгаа, байна, саашадаашье тиимэ байха ёһотой гэжэ мэдэнэбди. Тиимэһээ съездын хүдэлмэриеэ дүүргэмсээрнь «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» гэһэн шэнэ гаршаг тус газетын мартын 10-най номерой хуудаһан дээрэ нээгдэжэ, ажалша коллективүүдэй ажал хэрэгүүдые харуулһан мэдээсэлнүүдэй суглуулбари тэрээн доро толилогдоһон байха юм. Тиигээд лэ газетын номер бүхэндэ шахуу мэдээсэлнүүд үгтэдэг, партийна, совет, ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэдэй статьянууд толилогдодог болоо. Иигэжэ энэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада газетын хуудаһанууд дээрэ зоной онсо анхарал табин ябаха энэ гол гаршаг һаала барагаар ябуулагдажа эхилээ һэн. Гахэ зуура мүнөө абаад харахада хэдэ хэдэн шүүмжэлхы ажаглалта хэмээр.

Юуб гэхэдэ, съездын боложо үнгэрһэн сагһаа хойшо һара, һара хахад соо тус гаршаг доро табигдаһан мэдээсэхы хэлбэритэй материалнууд ажалшадай партиин съездэ харюу болгон түйлажа байһан амжалта, илалтанууд тухай соносхохо зорилгодоо хүрэдэг һэн. Сагай ошохо бүри эдэ статьянууд болон корреспонденцинүүд улам гүнзэгы, шэнжэлхы, согсолборилхы шэнжэтэй болохо, авторнуудынь улам олошорхо, анхаралдаа абаһан тематикынь географи улам үргэдэхэ байгаа. Зүгөөр эдэ бүхы эрилтэнүүд «Ажалай тугай» хуудаһанууд дээрэ дүүрэнээр харуулагданагүй.

Гадна гүнзэгы бодомжотойгоор бэшэгдэһэн, районой ажалша хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ дүтэ, тодо ойлгосотой, һанал бодолыень хүлгүүлэн татама жэшээнүүдтэ үндэһэлһэн пропагандистска болон тон хурса публицистическэ материалнууд энэ газетын хуудаһанууд дээрэ дутана гэжэ һанагдана. Тиихэдэл съездын абаһан шиидхэбэринүүдтэй Захааминай ажалшадай хэрэгүүдые нягтаар холбожо, районой, ажахы, предприяти бүхэнэй, хүн бүхэнэй ажал ябуулгада, хуби заяанда зүүлхэ нүлөөень, удха шанарыень үргэнөөр харуулха арга боломжонууд олдохо байгаа гэжэ һанахаар.

«КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» гэһэн гаршаг доро барлагдаһан материалнуудай тематика үргэн бэшэ байна гээд дээрэ тэмдэглэлэ һэмди. Онсолходо, хүдөө нютагуудай социально-соёлой хүгжэлтын, хүдөөгэй барилгын асуудалнууд болотоор, һайнаар харуулагдаагүй байһаар. Тиимэһээ эдэ дутуу дундануудые дары усадхажа, съездын табиһан асуудалнуудай юрэнхы түхэлые тайлбарилхатала зэргэ ажалшадай урдаа табиһан зорилгонуудаа бэелүүлыень шэнжэлхы, шүүмжэлхы шэглэлтэйгээр харуулха саг ерээ.

Мүнөө дээрэ Захааминай районой хүтэлбэрилэгшэд газетэдэ анхарал үшөө багаар хандуулна. Жэшээлхэлэ, байгша оной эхиндэ хойшо партиин райкомой секретарь И. Григорьев, хүдөө ажахын управлениин ахамад агроном А. Шонькин, партиин райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша М. Тудунов болон бусад хэдэн хүнэй статьянууд «Ажалай тугай» хуудаһанууд дээрэ гаргагдажа, уншагшадай анхаралда табигдаһан байна. Зүгөөр КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарин ба арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын, мүн бусад хүтэлбэрилхы тушаалтадай бэшэһэн материалнуудай мүнөө болотороо үгы байһанда голхормоор.

«Ажалай тугай» хуудаһанууд дээрэ районно партийна организациин ажабайдал һаала барагаар харуулагдана. Газетэдэ бии байһан ниитэ гаршагуудые тоолоходо олон. «Партийна ажабайдал», «Коммунист тухай хөөрөөн», «Пропагандистда туһаламжа», «Пропагандистда — сэхэ шууд шэглэл ба эдэбхи», «Партийна ажабайдалай хроника», «Парторганизацинуудһаа мэдээсэл», «Үзэл суртаалай фронтын тэмсэлшэд» болон бусад гаршагуудай дунда хоёрынь лэ һайнаар, нэгэ жэгдээр ябуулагдана гэжэ тэмдэглэе. Харин бусадынь оройдоо 2—3 дахин харагдахадал гээд, далда оршоно. Манай һанахада, гаршагуудай дунда үлүү булүү юумэн үгышье һаа, эдэнэй түлөө харюусадаг журналистнууд партийна хүдэлмэриин бүхы талыень харуулха зорилгоёо дүүргэхые эрмэлзэнэгүй, харин гартаань ороһон материалнуудые болбосоруулаад лэ газетэдэ табина ха. Энэ ушарта газетын хүдэлмэрилэгшэ бүхэн халаа түсгаар табигдаһан түсэбэй ёһоор бэдэрэлгэ хэжэ, партийна организацинуудай ажал ябуулгын һайн талануудые тодоруулха, дутуу дундануудыень элирүүлхэ ёһотой байгаа.

Илангаяа эмхидхэлэй хүдэлмэри газетын анхаралһаа хазагайрна. Онсолон тэмдэглэбэл, залуу коммунистнүүдые хүмүүжүүлхэ, кадрнуудые шэлэн дэбжүүлхэ, таарууга хубаарилан табиха, партийна суглаануудай ашаг үрэ ба нүлөөлхы үүргые саашань дээшэлүүлхэ, партиин зэргые бэхижүүлхэ тухай болон бусад шухала асуудалнууд һанаһанда хүрэмөөр харуулагданагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Съездһээ хойшо үнгэрһэн дүрбэ һара үлүүтэй саг соо газетын редакциин ажал ябуулгаа хубилгаха, партиин табиһан эрилтэнүүдтэ тааралдуулха арга боломжонь үргэн байгаа. Энэ талаар урагшатай зарим тэды алхам хэгдээ гээд хэлэмээр. Жэшээлхэдэ, байгша оной мартын 28-да, апрелиин 6-да, майн 21-дэ «Ажалай тугай» хоёрдохи хуудаһанда «Партийна ажабайдал: кадрнуудые хүмүүжүүлгэ» гэһэн һонирхолтой гаршаг шэнээр бии болгогдоо. Зүгөөр мүнөө дээрээ энэ гаршаг үшөөл эдэбхигүйгөөр ябуулагдана. Тиимэһээ иимэ һонирхолтой асуудал табиһан хойноо саашадаа тэрээндэ онсо анхарал хандуулжа, удха шанарынь, нүлөөень дээшэлүүлхэ шухала гэжэ һанагдана. Энэ ушарта гансашье газетэдэ бэшэ, харин уншагшадай, партийна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ туһатай байха ха юм.

Партийна комитедүүдэй, партийна эхин организацинуудай секретарьнар газетын ажал ябуулгада яһала анхаралаа хандуулна. 1981 оной эхиндэ хойшо хорёод хүн ехэ, бага материалнуудые толилжо, һанал бодолоо хубаалдаа. Гэбэшье эдэнэрэй бэшэһэн материалнууд соо партийно-эмхидхэлэй, политико-хүмүүжүүлгын асуудалнууд үсөөн байна, партийна организацинуудай ябуулжа байдаг хүдэлмэриин ажахын хэрэгтэй һулаар холбогдоно. Тиимэһээ тиимэ материалнууд эрилтэ ехэтэйгээр, шүүмжэлхы ёһоор хандахые, иимэ шухала асуудалнуудые бүри үргэнөөр харуулхые оролдохо хэрэгтэй.

Социалис мүрысөөнэй асуудалнуудые бодомжотойгоор харуулһанай ашаар хүдөө ажахын болон промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй ажал ябуулгые олонитэ уншагшадта сагай эрилтэ хангамаар харуулха арга олдодог. Тиимэл хэдэн хани ёһоной мүрысөөнэй асуудалнуудые улам гүнзэгыгөөр, сэхэ шуудаар, түсэбэй ёһоор газетын хуудаһанууд дээрэ зураглаха хэрэгтэй ааб' даа.

Энэ талаар абаад харахада, «Ажалай тугай» социалис мүрысөөнэй эмхидхэл, тэрэнэй ябаса харуулха хэрэгынь һайн байна гэхын аргагүй. Янза бүриин гаршагууд, мүрысөөнэй ябаса, дүнгүүдые харуулһан мэдээсэлнүүд олон аад, гол үндэһэлхы зүйлнүүд байһан тула энэ гэмэ тобшолол гаргаадхиха аргагүй байгдана. Имагтал энэ харюусалгата хэрэгтэ эмхидхэхэ эхин үгы, тиимэ, нэ нүлөөлхы үүргэнь, удха шанарынь бага гээд лэ тэмдэглэхээр.

Жэшээлхэдэ, «Үүсэл гаргагшадта», «Мүрысөөнэй хабаадагшын үгэ», «Хэн мүнөө түрүүлнэб?» гэһэн яһала һонирхолтой гаршагууд газетын 1-дэхи, 2-дохи хуудаһанууд дээрэ харагдабашье, саашадаа тэдэнэр уншагшадай анхаралай саг гэлжэ татаһан юумэн боложо шадаагүй байһанинь гэмшэлтэй.

Гадна олон ушарта ехэ арга боломжотой ушарнуудые газетэ алдана. Онсолходо, байгша оной февралиин 7-до «Правда Бурятии» газетэдэ «Мүрысөөн: ажал ябуулга, дүн дүршэл» гэһэн гаршаг доро толилогдоһон Г. Башкуевай статья «Ажалай туг» баһал дабтан толилһон байна. Зүгөөр иимэ һайн жэшээдэ түшэглэн, һонирхолтой асуудалнуудые харуулха арга боломжоёо хэрэглээгүй, юрын материал мэтээр харуулаад үнгэрөө.

Байгша оной апрелиин 11-һээ газетын нэгэдэхи хуудаһанда «Мүрысөөнэй дневник» гэжэ гаршаг бии болгогоо. Эндэ социалис мүрысөөнэй ябаса тухай һонирхолтой мэдээсэлнүүд суглуулагдажа, уншагшадай анхаралда табигдана. Зүгөөр энэ суглуулбаринь мүрысөөнэй ябаса харуулгын, согсолбори гол үндэһэниинь боложо шадабагүй. Юуб гэхэдэ, тус «Дневник» соо мүрысөөнэй ябаса, дүнгүүдые харуулхашье, гол удхыень шэнжэлхы ёһоор харуулха, тайлбарилха арга шадабаригүй байһан бшуу. Тиимэһээ энэ зорилгодо харюусама түсгаар гаршаг гү, али тухай хуудаһан «Ажалай тугта» угаа хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Тэрэл ушарта тус газетэдэ гаргагдадаг мүрысөөн тухай материалнууд, тэдээн соо табигдаһан асуудалнууд нэгэ болон бүридэжэ, гол шадэлтэй болохо һэн.

Энээнһээ гадна, илангаяа жэлэй эхиндэ, ажалшадай социалис уялгануудые «Ажалай туг» гаргаха байдаг. Байгша ондошье, январиин 31-дэ хүдөө ажахын, февралиин 3-да промышленностиин, транспортын, холбооной, худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын ба районой коммунальна ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, февралиин 5-да Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай коллективэй социалис уялгануудые толилһон аад, мүнөө июль һарын гаратар тэдээн тухайгаа огто мартажархёо. Энэ ушарта заримдаа бусадаа, тус уялгануудай дүүргэлтые шалгажа байгаа һаа, һайн һэн гэжэ һанагдана.

«Манай парти олон мянган совет журналистнуудай отрядта ехэ найдабаритайгаар хандадаг, тэдэнэй хүгэн бэшэ ажалые үндэрөөр сэгнэдэг... Газетэдэ гү, али журналда гараһан статья бу хэн, телевизорээр гү, али радиогоор дамжуулагдаһан материал бүхэн хадаа баримтануудые зүбөөр, түргэнөөр найруулан тайлбарилхадаа газна, мүн гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, шухала тобшололнуудые хэхэ гээд хүлеэдэг хүнүүдтэй томоотой хөөрэлдөөн болоно гэжэ ойлгохо хэрэгтэй... Партийна журналистикын гурим заншалнуудые хүтэлбэри болгон, хэзээ бүхэндэ олонитын дунда ехэ эдэбхи хэшээл гаргаха, тон харюусалгатайгаар даажа байһан хэрэгтээ совет журналистнууд хандаха гээд найдабди», — гэжэ партиин XXVI съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн дулаан үгэнүүд хэблэлшэдэй урда табигдаһан гол зорилгонуудые тодорхойлно.

Тиимэһээ районно газетэ бүхэн гол шэглэлээ анхарал соонһоо алдангүй, тон шухала асуудалнуудые дүүрэн хэмжээн соонь тодорхойлон харуулха, коллективнэ пропагандист, агитатор ба эмхидхэлшэ байһанаа үншэмөөр гаршалха ёһотой. Тэрэл ушарта удха шанарынь, нүлөөлхы үүргэнь бүри үргэжэ, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ёһотой тэмсэлшэ болохоодоо туһалха байна.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
КПСС-эй обкомой хэблэлэй секторэй инструктор.

АЖАЛАЙ БААТАРШАЛГЫН ЗАМ

ХҮНҮҮД ТУХАЙ АНХАРАЛ ОРОЛДОЛГО

Украинын барилгашадай ажаһуудаг Ургал тосхон районой түб Чегдомын хоёрой хоорондо автобусууд ходо ябадаг болобо.

— Һунгагшадай үгэһэн шухала захянуудай нэгэниинь дүүргэгдэбэ, — гээд поссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. Федик ТАСС-ай корреспондентдэ хэлээ. — Мүнөө час хахад ябаад лэ районой түбтэ хүрэдэг болоо, харин урдань бүхэли үдэрөө барадаг байһан юм.

Ой тайга соогуур һайн харгытай байха гээшэ тосхоной ажабайдалда тон шухала бшуу. Депутадууд саг зуурын харгые арадай барилга гэжэ соносхоо һэн. Түмэр замшадтай, «Ургал» автобазын жолоошодтой хамта «Донбасс», «Карпаты», «Харьков» гэһэн барилгын отрядуудай хүдэлмэришэд субботнигуудта хабаадалсадаг һэн. Тэдэнэр харгы үргэдхэдэг, хайр шулуу зөөжэ, харгы жэгдэлдэг байгаа.

БАМ-ай барилгашадай ажалай ба ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулха тухай анхарал оролдолго хадаа поссоведэй хүдэлмэриин гол шэглэл болоно. Эдэ асуудалнууд гүйсэдкомой сессинүүд болон заседанинууд дээрэ ходо зүбшэн хэлсэгдэдэг. Арадай түлөөлэгшэд барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоонуудые шагнадаг юм. Социально-соёлой хэрэглэмжын шухала барилганууд дээрэ депутадуудай постнууд эмхидхэгдэнхэй.

Ургал.
БАМ-ай Зүүн участок.

ТЕХНИКЭ АШАГ ҮРЭТЭЙГӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ

В. Чистохиной экскаватор дээрэ үшөө нэгэ одон нэмэбэ. Ихэдээ ээлжээтэ миллион кубометр шорой малтагдаба гээшэ.

Түмэр замай карьернуудтэ бригадираар табан жэл соо өөрынгөө машинаар ажаллана. Хойто зүгэй орёо хүшэр эрхэ байдалда экскаватор хоёр болзорто алба хээ.

Түрүү бригада түмэр зам шадарай Чара-Хани гэжэ автомобилиин саг зуурын харгын участогые болзорһоонь урид ашаглалгада тушаагаад, түмэр замай гол далангые бэлдэжэ байна гээд «БАМстроймеханизация» трестдэ ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ.

Хүдэлмэриин эршые улам шангадхан, механизаторнууд техникэ үни удаан саг соо ашаглан хэрэглэхын тула хоорондоо мүрысэнэ. Хүсэтэ самосвалнуудай жолоошод БАМ-ай барилын дүүрэтэр өөһэдынгөө машинанууд дээрэ хүдэлхэ гэһэн уялга абанхай.

Чара,
Шэтын область.

МҮРЭНЭЙ ЭРЬЕНҮҮДЫЕ ХОЛБОНО

Дошхон мүрэн гэжэ суурхаһан Витим дээгүүр автомобилиин хүүргэ бариха гээшэ хүүргэ барилгын 97-дохи отрядай коллективтэ ехэ шалгалта болоһон байна. БАМ-ай Баруун ба Зүүн участогуудай уулзуур [...]рэхи энэ хүүргэ Буряадай хойто районуудай эгээл утань болоно.

Мүрэнэй зүүн эрьедэ саг зуурын тосхон урган бодонхой, промышленна бааза байгуулагданхай. Барилгашад Сибириин ута үбэлые һамбаашалхые оролдоһон байгаа. Мүрэнэй мүльһөөр найдамтайгаар хушагдахада, хүүргэ барагшад заншалта томо тулгануудай орондо зоомол тулгануудые тогтообо. Тэрээнһээ эхилжэ хабсаргалгын хүдэлмэри хэгдэнэ.

Энэ намартаа Витим мүрэн дээгүүр автомобилиин хүүргэ бэлэн болохо юм. Тэрэнь мүнөө жэлһээ эхилжэ Кодарска тоннельдэ хэдэ дахин ехэ ашаа зөөхэ арга олгохо байна.

Муя,
Буряадай АССР.

ГЕОЛОГ — УРАН ЗУРААША

Хадата Удоканай гансал байгаалиин нөөсэ баялиг бэшэ, харин үзэсхэлэн һайхан шэнжэнь геолог М. Зариповай ажабайдалай замые тодорхойлоо һэн.

Табан жэлэй саада тэрэ экспедицитэй хамта Ленинградһаа эндэ ерээд, залуу мэргэжэлтэ Байгал-Амарай түмэр зам дээрэ үлөө һэн. Тиин партитай хамта бэдэрэлгын хүдэлмэридэ ошохо бүрез Мударис шэрэ будаг, саарһа абажа ябадаг.

СССР-эй Наукануудай академиин БАМ-ай асуудалнуудаар научна соведэй тэшүүдэй урда уран зураашын түрүүшынгээ зохёолы тоосоо хэхэ үедэ ТАСС-ай корреспондент байлсаһан юм. Энэ хизаарта нэгэниие бэшэ ерэжэ байһан [...] тэд тэрэнэй дабтагдашагүй зурагуудые харахадаа, танил газарнуудаа шэнээр хараһандал болоо һэн.

М. Зариповай сутлуулбарида 50 гаран бүтээл орно. Энэ намартаа Шэтэ хотодо зурагуудайнь выставкэ нээгдэхэ юм. Тэрэ болотор шэнэ бүтээлнүүдэй бии болохо байһаниинь сохом. Юуб гэбэл, уран зурааша бүхэли зунаа Удоканай шэлын хаяада үнгэргэхэ бшуу.

БАМ-ай Түбэй участок.

САГ СООНЬ, ГЭЭЛТЭГҮЙГӨӨР

Дагестанда ороогүто ургамалнуудые хуряалга түлэг эхилэнхэй. Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй таряа хуряалгые богони болзорто, гээлтэ, хорологүйгөөр үнгэргэжэ, Эхэ орондоо элбэг ехэ таряа хулалдаха гэжэ таряашад эрмэлзэн хүдэлнэ. Кизилюртовско районой «Комсомолец» совхозой механизаторнууд ешмээн хуряалгаа амжалтатайгаар ябуулна. Таряа хуряалгада хабаадалсажа байһан комбайнер бүхэн урдахи зорилгонуудаа һайн мэдэнэ. Тиимэһээ бүхы звенонуудай ажал хүдэлмэри урагшатай һайнаар ябуулагдана. Ургасын гараса һайн: гектар бүриһөө дунда зэргээр 40—45 центнер ороожо байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Ешмээн хуряалга дээрэ.

2. «Комсомолец» совхозой комбайнер Запир Гамзатов таряа хуряалга дээрэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ эрхимлээ.

ТАСС-ай фотохроника.

БИБЛИОТЕКЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ БҮХЭРОССИН СУГЛААЕ УГТУУЛАН

СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛЭН...

...библиотекэнүүдэй урда тэдэнэй тон хүндэтэй, харюусалгатай эрилтэ-э тушаа партиин XXVI ...дын шиидхэбэринүүд ...хэлэгдэһэн байна. Пар... тогтоолнуудые бэе... соёлой талаар ажалые хангаха, хүн зоной ...н бодолые баяжуулан ...хэ хэрэгтэ. Хоринин ...оной библиотекэнүүд ... хэшээл, оролдолгоёо ...рулна.

...айон доторой бүхы биб...текэнүүдэй хүдэлмэри ...тэ нэгэ түсэбөөр ябуу...дана. Энэмнай хадаа ...библиотекэнүүдэй түбэй сис... гэжэ нэрлэгдэдэг. ...СС-эй XXVI съездын ...ументнүүдые болон ма...териалнуудые хүн зоной ...да нэбтэрүүлхын тулада ...библиотекэнүүдтэ ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. «Ле...нэй заабаряар, коммуу...низмэй замаар», «КПСС-эй XXVI съезд — агууехэ уг ...алго тээшэ дабшаһан замай шэнэ алхам», «Эб найрамдалай ба амгалан байдалай хараа шэглэл», «Съездһээ съезд хүрэтэр» гэжэ мэтэ темэнүүдээр номой выставкэнүүд үнгэргэгдөө. Мүн залуу ажалшадые габшагай ажалтай, бэлиг шадабаритай, дүй дүршэлтэй танилсуулха гэһэн тон харюусалгатай зорилго урдамнай табигдаа. Тиимэһээ номой фондые аша үрэтэйгөөр хэрэглэхын тула яһала оролдолго гарганабди. Бүхэроссин суглаанда бэлдэхэ талаар районой эмхидхэхы комитет байгуулагдаад, хүдэлмэриеэ үнинэй захаланхай.

Харьяата гол библиотекэнүүдэй хүдэлмэриин нарин шалгалта үнгэргэгдөө. КПСС-эй XXVI съездын материалнуудые олоной дунда нэбтэрүүлхые, хүдөө ажахыда үзүүлэгдэдэг туһаламжые, бүхы номуудые хэрэглэхэ хүдэлмэри эдэбхижүүлэн һайжаруулха талаар тусхай хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа. Бүхэроссин суглаанда хабаадагшад Дээдэ-Тайлсын, Үдын районой хүүгэдэй болон түбэй библиотекэнүүдтэ ерэхэ, ажалтайнь танилсаха ёһотой.

Манай хүдэлмэридэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд бии байха. Тиимэһээ районой библиотекэнүүдэй хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэдэ анхарал хандуулхаһаа гадна, библиотекэнүүдые харуулан ойлгуулгын зүйлнүүдээр шэмэглэхэ, материальна болон техническэ үндэһэ һууринь һайжаруулха талаар нилээд оролдолго гарганабди. Мүн жэл бүри хэгдэдэг заһабарилгада, ЦБС-эй ба библиотекэнүүдэй түсэбүүдэй гол шухала хараануудые бэелүүлхэдэ бидэ ехэ анхарал хандуулнабди.

Хүдөөгэй библиотекэнүүдтэ - филиалнуудта болзор соонь литература эльгээхэ хэрэгтэ киносетиин холбоошод хододоо туһалдаг.

Ажалшадые ба механизаторнуудые хангаха зорилгоор манай библиотекын филиалнууд горитой ажал ябуулна гээшэ. Апрель һара соо үнгэрэгдэһэн районой улаан булангуудай харалгада хүдөөгэй библиотекэнүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, һаалишадай түйлаһан амжалтануудтай хүн зониие саг үргэлжэ танилсуулна бшуу. Тиихэдэ номой һонирхолтой выставкэнүүдые эмхидхэнэ, шэнжэлэлнүүдые хэнэг Анаатай филиалые даагша Т. А. Цырендоржиева, Тарбагатайн — Л. Х. Скворцова, Доодо-Голой — Т. Р. Намбарова гэгшэд дүрбэн һарын дүнгөөр малшадые эгээл һайнаар хангаа гэжэ тэмдэглэхээр. Жэшээлхэдэ, Ленинэй, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудай кавалер, Хоринин районой суута хонишон Кари Манхаевич Тангаев тухай плаканууд библиотекэнүүдтэ гаргагдаа. Б. Бадмаевай «Танитсагты, Тангаев» гэһэн брошюрые зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэгдээ юм. Һарын табан бүхэнд «Малшадай үдэр» үнгэргэгдэнэ. 1980 оной нэгэдэхи кварталайхида орходоо мүнөө хүдөө ажахын литература 780 номоор олон болонхой.

Энэ жэлэй дүрбэн һарын туршада уншагшадайнгаа тоо 8 мянгада хүргөөбди. 167 мянган ном уншагдаа. Мүн 933 хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдөө. Библиотекэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд хамта 867 дахин малшадые хангалсахаяа тараалсаһан байна.

ЦНТИ-гэй «Мал ажахын хүндэ хүдэлмэриие оньһожоруулалга» гэжэ согсолбороор зүбшэн хэлсэлгэ үнгэргэгдэжэ, тэндэ хэлэгдэһэн анхармаар дурадхалнуудынь мүнөө Хасууртайн фермэдэ нэбтэрүүлэгдэжэ байна.

Хараалагдаһан түсэбүүдээ һайнаар дүүргэхын тула бүхы хэмжээнүүд абтажа байна. Тиигээд Бүхэроссин суглаанай түлөөлэгшэдые һонирхолтой ажал хэрэг бэелүүлжэ, нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэжэ байнабди.

Р. ЛИСОВА,
Хоринин районой библиотекэнүүдэй түбэй директор.

ИЮЛИИН 4—КООПЕРАЦИИН УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

АРАДТАА АЛБА ХЭЛГЭ —ҮНДЭР УЯЛГА

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдһээ үндэһэлэн гараһан зорилгонуудые бодотоор бэелүүлхэ гээшэ үндэр ехэ уялгамнай болоно гэжэ совет эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэд тоолодог байна. Эдэнэр бүхы дэлхэйн кооператорнуудтай хамта һайндэрөө — Кооперациин уласхоорондын үдэрые июлиин 4-дэ тэмдэглэхэнь.

— Уласхоорондын кооперативна хүдэлөөн мүнөө хахад миллиардһаа дээшэ хүниие нэгэдүүлдэг юм, — гэжэ Центросоюзай правлениин түрүүлэгшэ, Уласхоорондын кооперативна нэгэдэлэй вице-президент А. А. Смирнов ТАСС-ай корреспондентнэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. — Энэ һайндэртөө тэдэ кооперативна хүдэлөөнэй зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, эб найрамдалай, демократиин ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ һанал нэгэтэй, бата нэгэдэлтэй байһанаа гаршэлэн харуулдаг байна.

Совет эд хэрэглэгшэдэй коопераци 60 миллион тухай пайшигые нэгэдүүлдэг дэлхэй дэрэхи эгээл ехэ ниитын ажахын эмхи болоно.

Центросоюз дэлхэйн 107 ороной кооператорнуудтай худалдаа наймаанай ба хани барисаанай холбоо тогтоонхой юм. Социалис оронуудай кооперативуудтай харилсаа холбоомнай илангаяа ашаүрэ ехэтэй байна. Мэргэжэлтэдээ, проектнүүдээ, техническэ документацинуудаа халан абалсалга, мэргэжэлтэдые бэлдэлгэ, кооперативна хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые хамтараа зохеон хараалалга — эдэ бүгэдэ манай уласхоорондын холбоое элирхэйлэн гэршэлдэг.

Ороной хүдөөгэй хүн зониие хангалгын бүхы гуримые нарижуулан һайжаруулха залан сэхэ хүдэлмэри бидэнэртэ, бултандамнай онсо удха шанартай байна. Энэнь нэн түрүүн худалдаа наймаа болон ниитын эдеэ хоолые һайжаруулгада, хүдөө ажахын продуктнууд болон түүхэй эд ехээр худалдажа абалгада, эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ хабаатай юм.

Эд хэрэглэгшэдэй коопераци мүнөө орон доторхи эд бараанай эрьесын гурбанай нэгэ хубиие эзэлнэ, хүдөө ажахын продуктнууд болон түүхэй эдэй 60 гаран процентые бэлдэдэг байна. Худалдаа наймаанай түбүүд, мүнөөнэй универмагууд, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин эдеэ хоолой комбинадууд манай болбосон түхэлтэй һууринай тосхонуудые гоёон шэмэглэнэ. Һүүлэй 15 жэлэй турша соо хүдөө нютагуудта 80 мянга гаран магазин баригдаа.

Ниитын эдеэ хоолые хүгжөөхэ гээшэ гол шухала анхарал оролдолгонуудай нэгэниинь мүн. Үнгэрһэн хоёр табан жэлэй турша соо ниитын үйлэдбэриин продуктнуудые худалдалга хоёр шахуу дахин ургаа. Тусхайлбал, столовонууд, ресторанууд, консервын заводууд болон бэлэдхэлэй предприятинуудай эдеэ хоолой үлэгдэлнүүдэй бааза дээрэ шэхан тарагалуулгын ажахынуудые олошоруулха гэһэн зорилго табинабди. Кооператорнууд овощ тарижа ургуулхын тула теплицэнүүдые барина, огородой эдеэ ехээр бэлдэжэ дабһална, овощ болон үрэ жэмэс консервэлнэ. Энэ талаар Молдавиин кооператорнууд, Россин Федерациин, Украиныь, Белоруссиин, Узбекистанай хэдэ хэдэн потребсоюзууд мартаалда хүртэмөөр байна. Полуфабрикадуудые, кондитерскэ ба кулинарна зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэдэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперации халаа орон доторохи бэлэдхэлэй эгээл ехэ эмхинүүдэй нэгэниинь болоно. Иимэ түхэлэй ажал ябуулгые үндэһөөрнь һайжаруулха түсэбүүд хараалагдаа. Тусхайлбал, эрхэтэдэй хубиин хамһабариин ажахые хүгжөөлгэдэ, үлүү гараһан хүдөө ажахын продукциень элэнэрһээ ехээр худалдажа абалгада али болохоор нүлөөлхэ тэһэн ехэ удха шанартай зорилго табигдана.

Мүнөө, ургаса хуряалгын халуун хаһа сагта, полинууд дээрэ, фермэнүүдтэ хүдөө ажахын ажалшадые, илангаяа механизаторнуудые хангалгаяа һайжаруулха, ургаса хуряахадань эдэнэртэ эдэбхитэйгээр туһалха гээшэ кооператорнуудай гол зорилго болоно.

(ТАСС).

ҮРЫСЭДЭГ ХҮРШЭ ОБЛАСТЬҺОО

ЕРЭҺЭН БЭШЭГ

...АНИ НҮХЭСЭЛЫНЬ ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

...манай ороной баруун хизаарта эхилжэ, дайнай дүлэнэй ...обхилон дэгжэһэн сагһаа ...шо тэбхэр дүшэн жэл болонь. Саг жэлэй үнгэрхэ ...а баатар совет арадай ...лаһан илалта улам гүнзэгыөөр сэгнэгдэжэ, тэрэнэй ...а шанар, ашаг үрэнь дэлхэйн арадуудай хуби заяанда ...и ехээр нүлөөлнэ.

1941 оной һүрөөтэ зун эр... хүбүүд, басагаднай Эхэ ...оронгоо уряалаар Баруун ...онт шэглэһэн юм. Тэрэ ...во Шэтын областиин Агын ...иональна округой Шулуу... нютагһаашье баатар зүр... 73 хүбүүд мордоо бэлэй. ...дэнэр аюулта дайнай галан ...эн соогуур ами бэеэ гамгүйгөөр тэмсэжэ, Эхэ оро... хариин булимтарагшадһаа хамгаалһан намтартай.

Дылгыровэй нэрэмжэтэ ...хозой гэшүүн, дайнай ба ...алай ветеран Даши-Жамса ...бенов тэдэнэй нэгэн юм. ...түрэл нютагтаа анха ...үүлэн колхоз байгуулал... Эсэгэ ороноо хамгаал... дайнда оапал түрүүшүү... зэргэдэ мордожо, баатар ...ангтойгоор тэмсээ. Тэрэ...нень гэршэлһэн Улаан Одо... орден, хэдэн медаль сээ...жэнь шэмэглэдэг. Тэдэнэйнь ...кууда амгалан сагай үедэ ...а үрэтэйгөөр ажаллаһа...нь габьяа ...лэн хэ... медаль бии.

Даши-Жамса түрэл ажахы... механизатораар, малшаар хүдэлһэн юм. 1956 он... кукуруза таримадаа, тэ...эй гектар бүриһөө дунда ...рээр гурбан зуугаад цент...р ногоон набша намаа суг...улһыень хүн зон мүнөө болтор мартадаггүй.

Һүүлдэнь малда ороод бай...даа, мүн лэ шударгы, шам...гаар хүдэлөө. Тэрэниинь «Алтан гарта мастер» гэһэн ...рэ зэргэнь гэршэлдэг. Ар...даки табан жэлэй түсэбые ...И. Ленинэй түрэһөөр 111 ...лэй ойдо дүүргэһэн мал...ин Д-Ж. Цыбенов Ленинскэ ...ндэлэлэй грамотаар шаг...гдаа һэн.

Үхэршэн Цыбеновтэн мү... зуун табан толгой хаша...гуудые харууһална. Тэдэ...э жэл бүри тоонр тарга...ар, бүрин бүтэнөөр ондо ...уулна. Өөһэдынгөө хүсөөр ...а тэжээлээ бэлдэдэг. Энэ ...р бүлын нилээд ехэ орол...олгын аша үрэ ойлгохо хэ...гтэй. Ган гасуур болоноор р...нда жэлдэ тэдэнэр 300-гаад ...нтнер һайн шанартай үбһэ, ...0-гаад центнер зеленко ...уряажа, малаа һайнаар он...о оруулжа шадаһан байна. ...арин үнгэрэгшэ жэл 886 ...ентнер үбһэ бэлдээ. Эдэ бү...дые Цыбеновтэн хоюулхаа...даа хэдэг бэшэ, үхибүүдынь ...амнаалсадаг гэжэ тэмдэглэхэ ...ухала. Сергей гэжэ хүбүү...ень тракторай косилкаар ...үбһэ сабшадаг, харин тармаа, хуряаха, сомоолхо хүдэлмэринүүдыень зунайнгаа амаралтада ерэдэг хүбүүд, басагадынь бүтээдэг заншалтай. Тэжээлһээ гадна, эндэ хохяр хүсэд хүрэхөөр бэлдэгдэжэ балгааһалагдаад, оройлогдоод орхигдодог. Энэнь малда тон зөөлэн, бамбагар зохид хэбтэри болоожо үгэдэг. Дулаан дэбдихэрэй малда хоёрдохи хоолынь болодог юм гэжэ хэр угһаа хойшо хэлсэдэгынь элитэ. Үбэлдөө тэдэнэр харууһалжа байһан малдаа саг үргэлжэ бүлеэн уһа уулгадаг. Бүхы гүүртэдээ нэгэ доро дүрбэн центнер үбһэ тараана, толгойн 500 грамм холимог тэжээл үгэнэ.

Харин зунай сагта үхэрнүүдээ эртэ үглөөнһөө үдэшын һэрюун болотор зүлгэ ногооно адуулдаг заншалтай. Үдын шанга халуунда хада уулын ара газарай һэбшээтэй газарта тогтоожо тинрүүлдэг, һоно батаганаанһаа малаа хамгаалжа, унайн утаа гаргадаг юм.

Д-Ж. Цыбенов малшадай дунда дэлгэрдэг социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Колхозойнгоо болон районойнгоо малшадтай мүрысэхэһөө гадна, тэрэ ондоо республикада байһан дайшалхы нүхэрөө мүрысөөндэ уринхай. Тэрэнь Буряадай АССР-эй Яруунын районой «Комсомольский» совхозой үхэршэн Бальжинима Базаржапов гээшэ.

Энэ нүхэртээ алба хэжэ байһанаа, Баруун фронт хамта мордоо һэн. Тэрэ хоёр буряад хүбүүд хоёрдохи Украинска фронтын бүридэлдэ орожо дайлалдаа. Эгээн түрүүлэн Тула городые хамгаалалсаад, удаань Смоленскэ шэглэлдэ ябаһан намтартай. Морито дивизиинхид Днепр мүрэниие гаталжа, баруулжаа дабшажа, олон хото, һууринуудые, Румыни, Венгри, Болгариие сүлөөлэлгэдэ хабаадалсаа. Эсэсэй эсэстэ Чехословакида дайгаа даража, даагаяа һүүлдэлсээд, Илалтын үдэрэй салют үгэжэ угтаһан байха юм.

Даши-Жамса Цыбенов дайшалхы нүхэр Бальжинима Базаржаповтаяа хэзээдэшье холбоо барисаагаа алдаагүй, гэр бүлөөрөө нүхэсэжэ, ажал хүдэлмэрээрээ һонирхолсожо байдаг. Базаржаповынь республика дотороо түрүү үхэршэдэй тоодо ябадаг, сүүдхэдээ килограмм хүрэтэр шэгнүүр толгой бүриһөө түйладаг гэжэ Даши-Жамсаһаань мэдэжэ абаа һэмди. Шэтын область Буряадай АССР хоёрой малшадай хоорондо мэндын бэшэгүүд абтаһаар лэ гээшэ. Дайнай дүлэн соогуур мүндэлһэн нүхэсэлгэ энхэ тайбан сагта бүри ехэ удхатай болоожо үргэлжэлнэ.

Д. САНДАНОВ.

Ага.

Бүд нэхэлгэдэ һургадаг мастер Л. И. Лебедева Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай техническэ мэргэжэл олгодог училищада олон жэлэй туршада хүдэлнэ. Тэдэнэй һургаһан олон басагад мүнөө түрэл комбинадтаа, трикотаж нэхэдэг фабрикада, республикын олон районуудта хүдэлжэ байдаг юм. Лидия Игнатьевна эрхим һурган хүмүүжүүлэгшэ юм. Тэрэ һуралсалай, практикынше үедэ залуушуулда һайн зүбшөөл, заабари үгэдэг, эхэ хүн шэнгеэр тэдэнэргээ хандадаг юм. Манай фотокорреспондент Н. Дригеновэй буулгаһан зураг дээрэ Л. И. Лебедевагай һурагшадаа зүбшөөл үгэжэ байхыень харанат.

АЖАЛШАДАЙ бэшэгүүдһээ

ЖАРГАЛ ОЛГОҺОН ХҮМНИ

Сагаан халадые хүн бүхэнэй үмдэдэггүйнь мэдээжэ. Эдэнэр үнэндөө айхабтэр зоригтой, тунхаришагүй эрмэлзэлтэй зон гээшэ ха. Иигэжэ хэлэхэ намда дүүрэн үндэһэн бии. Улаан-Үдын Октябрьска районой нарайлалгын байшангай гинекологическа отделенидэ орожо, дээрэ дээрэһээнь хоер операци хүүлэжэ гараа б. Басагыемни гэдэһээрнь абаһан хирург Даши Бальжитович Батоев ами наһыемни абарха гэжэ, басагыемни үншэрүүлхэгүй гэжэ аһан шадалаараа оролдоо юм. Тиигэжэ энэ хүнэй тэмсэлэй ашаар амиды ябаха, ажабайдалаа үргэлжэлүүлхэ аргатай болобоб.

Д. Б. Батоев операциин һүүлээр намайе айхабтар анхаралтайгаар үзэжэ, үдэрэй хэды эрьежэ, анализуудыем һайн байхада, үнэн зүрхэнһөө баярладаг һэн.

Иигэжэ басаган бидэ хоерто амидын жаргал олгоһон Даши Бальжитовичта хандажа: «һайнт даа»,—гэжэ бүхы сэдьхэлһээ хэлэхэмни.

Г. ЕРШОВА,
Улаан-Үдын трикотаж гадар хубсаһанай фабрикын халаа-най мастер.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэгдэнэй һүүлээр

ҮМСЫН МАЛ ХААНА БЭЛШЭХЭБ?

Нима гарлаттай гурбан хүнэй гар табилгатай бэшэг байгша оной июнь һарын эхеэр манай газетэдэ толилогдоо һэн. Ахын районой түб Орлик тосхондо ажаһуугша зарим нэгэн, илангаяа залуушуул хүбидаа мал баринагүй. Барина ауратайшье һаа, тэдэнээ бэлшээхэ газаргүйдэнэ. Ушарынь гэхэдэ, районой түбые тойроод, «Коммунизм» колхозой бэлшээри юм гэжэ тэндэ хэлэгдэһэн байгаа.

Ажалшадай депутадуудай Ахын районой Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ С. С. Галсанов газетымнай редакцида иимэ харюу эльгээбэ.

«Танай газетэдэ толилогдоһон бэшэг соо хэлэгдэһэн баримтанууд гол түлэб зүб. 1981 оной апрелиин 1-нэй байдалаар Орлик тосхондо ажаһуугшадта 569 эбэртэ мал, 349 хонин, 61 морин тоологдоно. Эдэ малые бэлшээхэээр мүнөө гүрэнэй ой модоной ажахын фондһоо 303 гектар бэлшээриин газар үгтэнхэй. Тиин хубиин мал гүйсэд хүрэхэ бэлшээреэр хангагдахнхэй гэжэ хэлэхэдэ болохо.

Гэхэтэй хамта зарим нэгэшүүл хууляар хараалагдаһанһаа олоор хүбидаа мал барина. Тэрэниие гуримшуулха талаар болото хэмжээнүүд абтана».

ЮРЫН МЭРГЭЖЭЛТЭЙ ХҮН

ЖАРАН ЖЭЛ УТАТАЙ ЗАМ

М. К. Варанд 1901 ондо Эрхүү хотодо үгытэй хүдэлмэришэнэй бүлэдэ түрэһэн намтартай. Арбан наһа гүйсэжэ ябахадаа, эхэнэрнүүдэй гимназида абтаа бэлэй. Гимназияа 1919 ондо эрхим һайнаар дүүргэжэ, һайшаал, магтаалда хүртэһэн юм. Тэрэ үедэ түүхын ехэ ушаралай — Октябриин революциин илакаар жэл һээ үлүүтэйхэн сагай үнгэрөөд байһан бэрхэшээлтэй үе һэн. Эрдэм номдо һураһан хүн бүхэн шэнэ засагай тогтоогдоһон гүрэндэ хэрэгтэй байһаниинь эли гээшэ.

Сэбэр һайхан сэдьхэлтэй Мария Варанд Эхэ орондоо үнэн сэхээр алба хэхээр, хамта ажаллаһан хүнүүдтээ хэба шадалаараа туһалхаар тангариглаһан юм.

Энэ һанал бодолоо баримталан, ажалайнгаа намтарые эхилһэн Мария Варанд нэн түрүүн Эрхүү хотын сүүдэй органдо хүдэлһэн, удаань Буряадай республикада ерэжэ, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институтда удаан саг соо нарин нягтаар, оролдосотойгоор хүдэлһэн байна.

Тиихэдэ һүүлэй 23 жэлэй туршада Мария Константиновна республикын эдир техникүүдэй станцида ажаллажа, ульһэ залижа, бүхы шадабаряа эдир халагнда дамжуулна. Улаан-Үдын 1-дэхи, 2-дохи, 4-дэхи, 18 даки, 22-дохи, 19-дэхи һургуулинуудай һурагшадые барладаг машинка дээрэ сохижо һургадаг, секретарь-машинисткын үүргые һайса ойлгуулжа үгэдэг юм. Эдиршүүд олон юумэ мэдэхэ, шадаха дуратай байдаг. Тиимэһээл Мария Константиновна энэ һонирхолыень бадараан, урма зоригыень үргэлсэн, урагшатай һайнаар, оролдосотойгоор һурахыень заадаг. Һургуулияа дүүргээд, үргэн ороной соогуураа тараһан хүбүүд, басагад ашатай туһатай хэрэгтэ дүршүүлэн һургуулһан багшадаа баярай бэшэгүүдые бэшэжэл байдаг. Эдэнэр 10-дахи класс дүүргэхэдээ, болбосоролойнгоо аттестадһаа гадна, секретарь-машинисткын үнэмшэлгэ абаа, олонхинь түс станцида олоһон мэргэжэлээрээ хүдэлнэ.

Мария Константиновна ажалай баян дүй дүршэлтэй хүмүүжүүлэгшэ тула өөрынгөөшье хүбүүдые эрхим һайнаар хүмүүжүүлээ. Ехэ хүбүүниинь Эдуард Людвигович геолого-минералогическа эрдэмэй кандидат, хоёрдохи Виктор хүбүүниинь Новосибирскын эрдэм шэнжэлгын институтда ажалладаг, химиин эрдэмэй кандидат юм.

Мүнөө жэлэй апрелиин 10-да М. К. Варанд ная наһаяа гүйсэбэ. Гэбэшье тэрэ ульгам хунгэн зандаа, залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ хубитаяа оруулалсаһаар. Үндэр наһатын ажалайнь намтарай хугасаа 60 гаран жэл болоно. Мүнөө тэрэ үшөөл хүдэлһөөр.

Жаран нэгэн жэл гээшэмнай уташье, хүндэтэйшье зам ааб даа. Энэ габьяагайнгаа түлөө тэрэ олон тоото Хүндэлэлэй грамота болон медальнуудаар шагнагданхай юм.

Б. БИРБАЕВ.

Улаан-Үдэ хото.

ТҮҮХЭТЭ ОЙ

ХАНОЙ. Вьетнамай Социалис Республикын тогтоогдоһоор 5 жэлэй ойн түүхэтэ һайндэрые вьетнам арад июлиин 2-то тэмдэглэбэ.

СРВ-гэй эмхидхэгдэн байгуулагдаһаниинь ороной түүхэдэхи, вьетнам арадай революционно тэмсэлдэхи шухала шэнэ шатын эхин болоһон байна. Ороноо нэгэдхэхэ, бэеэ даалһаа, сүлөөтэ, һалбаран мандаһан гүрэн тогтоохо гэһэн түс арадай үнинэй хүсэл эрмэлзэл бодото дээрээ бэелээ. Энэ гайхамшаг илалтань харин булимтарагшадта, дотоодын хиранс этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн бодогшо баатар габьяата вьетнам арадай шэн зоригто тэмсэлэй үрэ дүн болоно. Энэ арад иимэ илалта түйлаад, бүхы нэгэдхэгдэмэл Эхэ орон доторoo социализм байгуулжа захаланхай.

Республикын ажалшад үнгэрһэн табан жэлэй турша соо КПВ-гэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, социалис байгуулалтын, оронойнгоо обороно хүсэ шадал бэхижүүлхэ хэрэгтэ горитой амжалтануудые түйлаа. 1979 оной февральда СРВ-дэ эсэргүү харата добтолго хээшэ Хитадай ээрхэг түримхэйшүүлые һамна сохиһон ехэ илалта — Вьетнамдахи социалис байгуулалтын бата бэхи, илагдашагүй байһанай эли тодо гэршэ болоно.

• ТАСС • АПН • ХИЛЫН СААНАҺАА

ХҮСЭД, БҮРИН ДЭМЖЭНЭ

ХЕЛЬСИНКИ. Финляндиин «Суомен социалидемократти» гэжэ газетын корреспондентын асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй харюунууд дотор найруулагдаһан, Европын хойто зүгэй оронуудта ядерна зэбсэггүй зоно бии болгохо шэнэ дурадхалые Финляндиин Коммунис парти хүсэд бүрин дэмжэнэ, —гэжэ КПФ-гэй түрүүлэгшын орлогшо Тайсто Синисало мэдүүлбэ.

Л. И. Брежневэй харюунууд Советскэ Союзай политикын империалис гүрэнүүдэй ябуулгануудһаа уг үндэһөөрөө илгаатай байһые элирхэйлэн гэршэлнэ. Тэдэ гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд Европын хойто зүгтэ ядерна зэбсэггүй зоно бии болгохо асуудалда харшаар хандадаг байһанаа ниюнагүй гэжэ Т. Синисало түгэсхэл дотороо хэлэбэ.

КАРИБСКА ДАЛАЙ ШАДАРХИ ОРОНУУДАЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГОНУУД

ГАВАНА. Карибска нэгэдэлэй гадаадын хэрэгүүдэй саг үргэлжын комитедэй (Карриком) заседани, Гренадын ниислэл — Сент-Джорждестэ нээгдээ. Карибска далай шадарай 14 гүрэнэй хабаададаг энэ нютагай эмхи Карибска оронуудай нэгэдэлэй политическэ эмхидэл ба хүгжэлтэ хангаха зорилго урдаа табина. Карибска оронуудые амгалан байдалай зоно болгохо, дэлхэйн энэ райондо буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал хизаарлаха асуудалнууд уулзалга дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэ. Сальвадорохи байдалда заседаниин гол анхарал хандуулагдана. Карикомой гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд Түбэй Америкын энэ ороной дотоодын хэрэгүүдтэ США-гай хамааралгые буруушаагаад, сүлөөтэ байдалай, демократиин түлөө сальвадор арадай тэмсэлые дэмжэдэг тухайдаа мэдүүлбэ.

Уулзалгада хабаадагшад Белизэдэ бэеэ даалһан байдал олгохо, дурсагдаһан эмхиин талаар харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ.

Гренадын премьер-министр, гадаадын хэрэгүүдэй министр Морис Бишоп заседаниин нээлгэн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Карибска нэгэдэлые бэхижүүлхэ, энэ нютагай оронуудта хабаатай тон шухала асуудалнуудые шиидхэхэ, түрүүшын ээлжээндэ гээдэнги байдал усадхаха уласхоорондын корпорацинуудай нүлөөе хизаарлаха юрэнхы стратеги тодорхойлхо шухала гэжэ мэдүүлээ.

ВФП-гэй ГЕНЕРАЛЬНА СОВЕДЭЙ СЕССИ

БУДАПЕШТ. Профсоюзуудан бүхэдэлхэйн федерациин Генеральна соведэй ээлжээтэ сесси эндэ нээгдээ. 1982 оной февральда Гаванада болохоор зарлагдаһан, Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн X конгрессдэ бэлэдхэл тухай элидхэл ВФП-гэй генеральна секретариин уялгые дүүргэгшэ И. Закария хэбэ. Уласхоорондын шахардуу байдалые улам дэбэргэжэ байгша США-гай мүнөөнэй захиргаанай хархис балмад политикые элидхэлшэ шүүмжэлээ. Шахардуу байдалай һуларалгада һаад тойбо ушаруулга — Рейганэй правительствын соносхоһон хуулита политическэ хараа бодол, дай жүреедэлгэ ба интервенци — тэрэнэй хэрэгжэдэг зэбсэг болонхой гэжэ Закария тэмдэглэнэ.

Эб найрамдал ба шахардуу байдалай һуларалгые сахин хамгаалха, баталхаха зорилготой Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай тодорхой үүсхэлнүүдые элидхэлшэ үндэрөөр сэгнэбэ.

ИКП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

РИМ. Италиин Коммунис партиин ЦК-гай пленум эндэ хүдэлмэрөө эхилбэ. Июниин 21-дэ захиргаанай зарим хубиин һунгалтын болоһоной һүүлээр орон дотор шиидхэгдэхэ политическэ алас саашанхи зорилгонууд тухай элидхэл ИКП-гэй хүтэлбэриин гэшүүн А. Натта хэбэ.

Христианско-демократическа партиин хүндэеэ буураһые дуутаа үгэлгын үрэ дүнгүүд гэршэлнэ. Гэхэ зуура, Италиин коммунистнууд Рим ба Генуяда ехэ илалта түйлаһан байна. Энээнтэй дашарамдуулан, коммунистнуудай эдэбхитэйгээр хабаадаха демократическа шэглэлтэй правительство орондоо тогтоохо гэдэг ИКП-гэй эрилтые бэелүүлхэ шухала болоно гэбэ.

Элидхэлшэ уласхоорондын хэдэ хэдэн асуудалнууд дээрэ мүн лэ тоггоо правительствада Францин Компартиин түлөөлэгшэдэй хабаададаг болоһон тухай хэлэхэ зуураа, энэнь гансашье Францида бэшэ, мүн бүхы Баруун Европодо тон ехэ удха шанартай байна гэжэ мэдүүлбэ.

ХАМААРАЛГЫН ПОЛИТИКЫЕ БУРУУШААНА

НЬЮ-ЙОРК. Уласхоорондын харата үгэсэлгэнүүдые эмхидхэхэ, элдэб гүрэнүүдэй хуулита правительствануудта эсэргүү һүйдхэлтэй ябуулга эрхилдэг хюдалга мүрдэлгэтэ бүлэглэлнүүдые мүнгөөр хангаха ба дэмжэхэ зорилготой американ политика бүхы дэлхэй дээрэ, үнгэрхэдөө, Холбоото Штадуудай союзнигуудай зүгһөөшье улам ехээр буруушаагдадаг болоожо байнхай. «Крисчен Сайенс Монитор» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Анголын Арадай Республикын дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархаяа болигты, Африкын бэеэ даалһан энэ гүрэнэй политическэ ба экономическа байдалые тогтууригүй болгохо гэһэн ямаршье ябуулга бү хэгты гэжэ Р. Рейганэй захиргаанда Португалиин правительство мэдүүлбэ. Олон мэдээсэлнүүдые үндэһэ болгон, түс газета иигэжэ тэмдэглэнэ: Анголын контрреволюционернүүдэй эмхинүүдтэ, түбхын түрүүн УНИТА-гай бүлэглэлдэ али бүхы дэмжэлгэ үзүүлхэеэ болихо эрилтэ Португалиин гадаадын хэрэгүүдэй министерство США-гай оборонын министр К. Уайнбергерэй урда табиһан байна.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

МЕТАЛЛУРГНУУДАЙ ҺАЙНДЭР

ПРАГА. Острава хотодохи К. Готвальдын нэрэмжэтэ «Нова Гуть» гэжэ металлургическа комбинадай олон мянган хүнһөө бүридэһэн коллектив түрэл предприятиинтаа байгуулагдаһаар 30 жэлэй гайхамшагта ойе эдэ үдэрнүүдтэ тэмдэглэбэ. Чехословакида металлургическа промышленность хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанай түлөө, комбинадай ойн баяртай дашарамдуулан, тэрээндэ гүрэнэй үндэр шагнал — Республикын орден барюулагдаа.

«Нова Гуть» гэжэ комбинат социалис Чехословакида дайнай һүүлэй үедэ бодхоогдоһон түрүүшын ехэ барилга болоо бэлэй. 1951 ондо эндэ түрүүшын зуугаад тонно булад хайлуулагдаһан, прокат үйлэдбэрилэгдэһэн юм. Үшөө хэдэн жэлэй үнгэрөөд байхада, гансал энэ комбинадай үйлэдбэри дайнай урда тээ Чехословаки дотор хайлуулагдадаг байһан бүхы буладай хэмжээе ахин гараа бшуу. Мүнөө эндэ жэл бүри 4,5 миллион тонно булад, 3 миллион тонно шэрэм хайлуулагдана, мүн эды шэнээн кокс үйлэдбэрилэгдэнэ. Гадна нилээд ехэ прокат гаргагдана. Тэрэшэлэн нефть болон газ холын зайда дамжуулха аргатай зүйдэлгүй соргонууд һүүлэй жэлнүүдтэ комбинадта үйлэдбэрилэгдэдэг болонхой юм.

ЗОХЕОХЫ ЁҺООР ХАНДАХАДА

ХАНОЙ. Вьетнамай үйлэдбэриин түрүүшүүлэй — уралан нарижуулагшадай болон ухаалан зохеогшодой хоёрдохи республиканска конференци амжалтатайгаар хүдэлмэрээ дүүргэбэ. Ороной бүхы хото городууд, провинцинуудые түлөөлһэн 600 гаран хүн тэрээндэ хабаадаба. КПВ-гэй IV съездын һүүлээр орон дотор үргэнөөр дэлгэрһэн ажалдаа түрүү онол арга нэбтэрүүлхын түлөө шармайгшадай хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсагшад конференцидэ байлсаа.

СРВ-дэ социализмын найдамтай үндэһэ һуури байгуулхын тулада хүдэлмэришэн бүхэн даалгагдаһан хэрэгтэе зохеохы ёһоор хандаха зэргэтэй гэжэ конференци дээрэ үгэ хэлэһэн КПВ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ле Зуан заагаа. Тиин ажал хүдэлмэриин шанар ба аша үрэ дээшэлүүлэгдэхэ болоно бшуу. Вьетнамай коммунис парти ба правительство үйлэдбэриин түрүүшүүлэй энэ хүдэлөөндэ онсо ехэ анхарал хандуулдаг юм.

ПОЙИ

Энэ хуудаһандамнай уншагты:

- **Аха дүүгэй хани барисаан**
- *Манай айлшан—суута театр*
- **Аршаан булагуудаар баян нютаг**
- *Ороной кубогта хүртэхын түлөө*

ХҮРШЭНЭРТӨӨ АЙЛШАЛАН ЕРЭЭБДИ

Н. П. Охлопковой нэрэмжэтэ Эрхүүтэй драматическа театр Буряадай ниислэлдэ ерэжэ, гастролёо эхилбэ. Анхан байгуулагдаһаар 130 жэл болоһон энэ театрай дүршэл ехэтэ коллективэй алдар соло холуур таранхай. Н. Охлопков, М. Савина, В. Комиссаржевская, К. Варламов, Б. Зубов болон бусад театрай суута мастернуудай зохёохы зам эндэһээ эхилһэн намтартай юм.

Урданшье хаанта засагай үедэ Эрхүүгэй театр заха холын театрнуудай дунда «Мельпоменын эгээл эрхим ордонуудай нэгэн» гэжэ алдаршаһан байгаа, мүнөөшье эрхүүгэйхид театрайнгаа урданай һайн ёһо заншалнуудые гамнан сахиһанайнгаа ашаар уран шадабаряа мүн лэ үндэрөөр сэгнүүлнэ.

Ангар мүрэнэй эрьедэ оршодог Эрхүү хотын театрта оюун бэлигтэ артистнууд олон даа. РСФСР-эй арадай артистнууд В. Венгер, А. Тишин, РСФСР-эй габьяата артистнууд Н. Климов, А. Рыбакова, К. Мыльникова тэдэнэй тоодо ороно. А. Крюков, Т. Хрулева, Т. Олейник гэгшэдэй хабаадалсаһан зүжэгүүд харагшадай дурые буляадаг. Эрхүүгэй театрай училищиие дүүргэжэ ерэһэн залуушуулай олонхинь түрүүшынгээ һонирхолтой образуудые бүтээжэ, харагшадай анхаралые татанхай.

Театр һүүлэй жэлнүүдтэ Ураалһаа эхилээд, Номһон далай хүрэтэр олон тоото хотонуудаар айлшалхаһаа гадна, Москвагай харагшадай үндэр сэгнэлтэдэ хоёр дахин хүртэһэн байна. Зүгөөр Улаан-Үдэдэ — хүршэнэртөө анха түрүүнээ ерэбэ гээшэбди. Тиимэһээ улаан-үдынхид манай зүжэгүүдые ямараар угтахаб гэжэ сэдьхэлэ дол[illegible]гисуулан хүлеэгээ һэмди. Буряадай ниислэл хотын харагшадта эрхүүгэйхид 12 зүжэг бэлэг болгон асараа. Хүүхэдтэ зорюулһан хоёр зүжэг тэдэнэй тоодо оролсоно.

М. Шатровой «Хубисхалай сэнхир морид» гэһэн РСФСР-эй Гүрэнэй шанда табигдаһан зүжэгөөр манай театр гастролёо эхилбэ. Театрай ахамад режиссер РСФСР-эй болон Казахай ССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Григорий Жезмерэй найруулан табиһан үшөө гурбан зүжэг харагшадай анхаралда дурадхагдаха юм.

Совет драматургиин классик Н. Погодиной «Аристократууд» гэһэн зүжэг, А. Казанцевай «Хуушан гэр» болон В. Розовой «Һойрой үүрхай» гэһэн зүжэгүүд мүнөө үеын хүнэй һанал бодолые хүлгүүлдэг ажабайдалай орёо асуудалнуудые харагшадтаяа хамта шиидхэжэ, сэдьхэл бодолыень доһолгохо шадалтай байна. Зохёохы замайнгаа түлэг дунда сагһаа урид наһа барашаһан драматург А. Вампиловай бэшэһэн «Ууган хүбүүн» болон «Хүдөөгэй шог зугаанууд» гэһэн хоёр зүжэг репертуар соомнай бии. «Ууган хүбүүн» аяар 1969 онһоо хойшо театрай репертуарта оролсодог, харин нүгөөдэнь түрүүшынхеэ энэ жэлдэ театраймнай сценэ дээрэ табигдаа. В. Шукшинай рассказуудаар найруулһан «Абари зангууд» гэһэн зүжэг хоёр зуугаад дахин амжалта ехэтэйгээр табигдаһан байна.

Америкын драматург Р. Нэшэй «Бороогой наймаашан» гэһэн шог ёгто зүжэг, мүн һаяхан найруулагдан табигдаһан залуу драматург А. Галинай «Ретро» гэһэн шог ёгтото зүжэг харагшадые заабол һонирхуулха байха.

Улаан-үдынхидтэ театрай бэлэг болгон асарһан зүжэгүүд харагшадай ухаан бодолые хүлгүүлэн, ажабайдалай тон шухала асуудалнууд тушаа бодолгото болгуулха, муу муухай, социалис байдалда харша ябуулгануудта эсэргүүсэхэ хүсэл зориг түрүүлхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

В. ФИЛИППОВА,
Н. П. Охлопковой нэрэмжэтэ драматическа театрай литературна хубиие даагша.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин эрдэмтэд Байгал-Амарай түмэр замай оршондохи аршаан булагай нөөсэнүүдые шэнжэлгын түрүүшын шатые түгэсхэбэ. Хойто Транссибэй — баригдажа байгаа Байгал-Амарай түмэр замай шадар аршаанта булагуудай карта табигдаба.

БАРИМТА БА ТАЙЛБАРИ

ЭЛҮҮР ЭНХЫН АША ТУҺАДА

Ороной зүүн районуудай газарай баялигууд тухай хөөрэлдөөнэй болоходо, түмэрэй ба полиметаллическа руда, шулуун нүүрһэ, апатит, слюда гэхэ мэтые нэрлэдэг заншалтай. Зүгөөр газар дорохи гол мүрэнүүдынь ходо мартагдашадаг. Харин тэрэнэй нөөсэнүүд ехэшье, үнэтэй сэнтэйшье байха юм. Наукануудай академиин Сибириин отделениин дэргэдэ Сибириин болон Алас-Дурнын газар дорохи уһые шэнжэлхэ комисси байгуулагданхай. Тэрэниие профессор Е. В. Пиннекер толгойлдог.

— Түмэр замай барилгын эхилэн сасуу манай экспедицинүүд тиишэ ошоо һэн,—гэжэ Евгений Викторович хөөрэнэ.—Түмэр замые зубшан зуугаад аршаан булаг элирүүлэгдэһэн байна. Энээнһээ урдашье эрдэмтэд байгаалиин эдэ баялигуудаар һонирходог байһан юм. Тобшолбол, профессор В. Г. Ткачук горитой хубитаяа оруулһан. Мүнөө Ленэһээ эхилээд, Амар хүрэтэр шэнжэлгэнүүд хэгдэнэ.

Хизаарай үндэһэн зон: эвенкнүүд, яхадууд, буряадууд, даурнууд газарай гүн дундахи аршаан булаг тухай үнинэй мэдэхэ. Жэшээнь, «Турука» гэжэ үгые эвенк хэлэнһээ оршуулхада, «дабһан» гэһэн удхатай. «Аршаан» гэһэн буряад үгэ «эм домто уһан» гэжэ ородто оршуулагдадаг. Иимэрхүү географическа нэрэнүүд дэмы мүндэлөөгүй ха. Заха холын газарай аршаан булагууд һая болотор һулаар хэрэглэгдэдэг байһан. Байгал-Амарай түмэр зам лэ тэдээн тээшэ харгы нээхэнь шуу.

Зея мүрэнэй оршондохи Гашуун нуур тээшэ алта бэдэрэгшэдэй зүргэ абаашадаг. Тус нуурай уһанда түмэр, кремниин кислота элбэг юм. Б. Н. Писарский болон Газарай һадар хубиие шэнжэлдэг институтай бусад хүдэлмэрилэгшэд Киренгын голой аршаан булагуудые шэнжэлһэн байна. Хожомоо санаторинууд тэндэ бии болохо хаш. Түмэр замые зубшуулан автомобилиин харгы барихаһаа хойшо нютагай хүн зон Дзелиндын голой аршаанда ехээр ябадаг болонхой. Мүнөө нютагай арба гаран иимэ курорт тоологдодог.

Домто булагууд гайхамаар олон. Байгалай үмэнэшье тиимэ булагууд үсөөн бэшэ. Байгал нуурай зүүн хойно, Хакусын тохондо жэл бүри хэдэн мянган аяншалагшад халуун аршаанда орожо, ванна абадаг юм. Тэндэ удаан тэсэхын арга гүй. Уһаниинь 45 градус халуун. Зүндаа Нижнеангарска больницын эмнэлгын газар тэндэ хүдэлдэг. БАМ-айхид Хакусада курорт барижа байнхай.

Харин нуурай нүгөө бэедэ Котельниковскэ хушуунһаа хойгуур Горячая гэжэ гол урдадаг. Тэрэ 70 шахуу градус халуун уһатай.

Баргажан гол, тэрэнэй һалаанууд аршаанта булагуудаар баян даа. Жэшээнь, Алла голой оршондо табяад халуун аршаан тоологдодог. Эндэхи нютагай эмнэлгын газар, багсаахада, томо санатори болгогдохо хаш. Баргажан голой олтирог дээрэхи Уланхаан тосхон шадарай нуурта түмэр замай барилгашад оймохо дуратай юм. Нуурай сёорһоо булагай халуун уһан бурьялжа байдаг. Хүшэгээрэй эмнэлгын газар оронэй Европодохи хубиин хүн зондошье мэдээжэ болонхой. Хойто Ангар, тэрэнэй һалаанууд халуун аршаан булагуудаар мүн лэ баян. Тэрээнһээ гадна, сульфидтай, радонтой булагууд дүтэ шадар олдоһон байна. Тэдэ хүсэд шэнжэлэгдээдүй.

— Тиигэбэ лабайе манай бэлдэһэн карта дээрэ «сагаан толбонууд» дүүрэн даа. Халтад гэбэл, байгаалиин тайлбарилагдаагүй зүйлнүүд ушардаг,—гэжэ Е. В. Пиннекер хөөрэнэ.

Туруканай эхиндэ дабһатай булагууд гарадаг гэжэ Усть-Нюкжын орошод мэдээсэбэ. Хани голой, Зея мүрэнэй һалаануудай эрьенүүд. Тындэ хотын оршон тойронхи дайда тухай тиимэрхүү хөөрэлдөөнүүд гарадаг. Эрдэмтэд эдэ бүгэдые тон наринаар шалгаха болоно.

Халуун аршаан булагууд хадаа гранит шулууе, бусадшье породонуудые бутаргадаг гектоническа ган бии болгодог байха юм. Тиимэһээ хадануудай хоорондохи хабшал хүмэг хадаа газар дорохи гол мүрэнүүдэй «ажалай» үрэ дүн болоно бшуу. Газар доороһоо булагууд бурьялжа, таһалгаряагүй орьёлжо байна ха юм.

Жэшээнь, Эймнахай нуга голдо оройдоол мянган жэлэй саада тээ газар хүдэлхэеэ болиһон юм. Унтарһан вулкануудай дэргэдэ аршаан булагууд олдонхой. Тэдэнь шэнжэ шанараараа боржоми, нарзан мэтын уһантай адлирхуу.

Кичерскэ, Верхнеангарска, Чарска мэтын хадын хабшалнууд халуун булагуудаар баян байха зэргэтэй. Яхадта Марха, Олекмэ гэжэ голнуудай оршондо аршаан булагууд элирүүлэгдэнхэй.

Булагуудые шэнжэлһэнэй үндэһөөр тэрэнэй нөөсэнүүд тухай мэдээнүүд гол түлэб абтаһан байна. Хоёрдохи Транссибэй оршондо скважина тон үсөөн малтагданхай. Газарай гүн соохи халуун булагуудые элирүүлжэ, ашаглан хэрэглэхын тула скважинануудые олоор үрэмдэхэ хэрэгтэй.

Мүнөөдөө энэ хизаарта ерэйдоол хоёр томо курорт бии. Байгал-Амарай түмэр зам дээрэ Усть-Кутскэ курорт, Транссибые БАМ-тай холбодог Известково-Ургал гэһэн линиин оршондо Кульдурска курорт болоно. Зүндөө, врачай зохихо заабаригүйгөөр аршаанда һууха, хүнүүдэн элүүрэ заримдаа муугаар нүлөөлдэг. Гадна байгаалидашье хоро хүргэжэ болохо. Зарим булагууд хатажа эхилээ. Чара мүрэнэй эрье дээрэ халуун аршаанай дэргэдэ баригдаһан гэрые ханалгагүй механизаторнуудай хэниишьеб трактораараа дайруулжархиһан байгаа.

Талый гэжэ урданай үбэлжөөн шадарай Мунокско булаг илангаяа үнэтэй сэнтэй.

Тэрэнэй тунгалаг уһан домто бодосуудаар баян, нефтиин амтатай. Тэрэ суута «нафтустай» адлирхуу амтатай. Трускавецтэ амарһан олохон хүн Тайгын булагай аршаан уухадаа, БАМ-ай «нафтус» үлүү һайн байна гэжэ сэгнэдэг. Тэндэ санаторно комплекс байгуулхада таарамжатай һайн байдалтай. Зэргэлээд Улькан станци баригдажа байнхай.

Ойрын ерээдүйдэ түмэр замай оршондохи домто булагууд хойто зүгэй хүнүүдэй элүүр энхын аша туһада алба хэжэ эхилхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

В. ЕРМОЛАЕВ,
«Правдын» корр.
(«Правда» газетэһээ абтаба).

Эрхүү хото.

ОЙГОО ТЭМДЭГЛЭБЭ

Россин Федерациин Уран зохёолшодой холбооной «Современник» гэжэ хэблэл арбан жэлэйнгээ ойе һаяхан тэмдэглэбэ.

Социалис Ажалай хоёр дахин Герой Михаил Александрович Шолоховой дайн тухай бэшэһэн зохёолнуудай суглуулбари «Современник» хэблэлэй түрүүшын ном байһан юм. Мүнөө суута зохёолшын «Тэдэнэр Эхэ ороной̆нгоо түлөө тулалдаһан» гэһэн роман хахад миллион хэһэгээр хэблэгдэбэ. Эдэ хоёр ушар хоорондоо арбан жэлэй забһартай. Энэ хугасаа соо хоёр мянга зууһаа дээшэ нэрэтэй, 115 миллион хэһэг ном хэблэгдээ. Тиихэдэ арбан ном бүхэнэй найманиинь Россин литературын шэнэ, мүн түрүүшынхиеэ хэблэгдэһэн номууд болоно. Тус хэблэл уран зохёолой номуудые ехээр хэблэнэ. Бүхэсоюзна ба уласхоорондын полиграфическа выставкэнүүдэй 60 диплоомоор тус хэблэл шагнагданхай.

Буряадай уран зохёолшодой номуудые олоной дунда тарааха хэрэгтэ тус хэблэл ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Д. Батожабайн, Ц. Галановай, Д. Эрдынеевэй, Д. Жалсараевай, Н. Нимбуевай, А. Ангархаевай, С. Цырендоржиевай, В. Корнаковой, А. Бадаевай, Л. Тапхаевай, Ч. Цыдендамбаевай, М. Жигжитовэй, Г. Дашабыловай, Р. Белоглазовагай, Н. Тугутовай, Б. Дугаровай, Л. Олзоевагай, бусадай зохёолнууд «Современнигтэ» хэблэгдэн, олон миллион уншагшадта дурадхагдаһан байна. Энэ хэблэлэй 10 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэдэ дурсагдаһан номуудай олонхидынь табигданхай.

«Современник» хэблэлэй түсэб соо буряад уран зохёолшодой шэнэ номууд хэблэгдэхээр хараалагданхай.

Н. КОСЕНКОВА.
Москва.

Монгол һайхан орондо

ЗАМБУУЛИНДА ГАРАА АДХАЛСААД...

МОНГОЛОЙ түрүүшын космонавт, МНР-эй Арадай армиин капитан Жүгдэрдэмидийн Гүррагча замбуулинда гарахынгаа урда тээ иитэжэ хэлэһэн байна: «Замбуулин руу минии ниидэлгын хэрэшье гайхалтай һонин байгаа һаа, Советскэ Союзтай, аха дүү социалис бусад орнуудтай байгуулагдаһан найрамдалай мандан батажалга тэрэнэйимни бодото үндэһэн болоно бшуу. Социальна болон экономическа хүгжэлтэдөө асари ехэ алхам хэхэдэнь, Монголдо аха дүү оронуудтай байгуулагдаһан найрамдал туһалаа».

Дэлхэй түбиин зуун нэгэдэхи космонавт хадаа Монгол ороной Булган аймагай Гурбан-Булаг сомондо олон хүүхэдтэй малшан Жүгдэрдэмидэй бүлэдэ түрэһэн байна. Мүнөө тус аймаг хоёр дахин мэдээжэ болобо гэшэ. Нэгэдэхеэр, энэ аймаг хадаа Монголой национальна герой боложо тодорһон Хатан Баатар Магсаржабай түрэһэн нютаг юм. Тиихэдэ энэл аймагта, Хангал-сомоной газар дээрэ—Сэлэнгэ Орхон хоёрой хоорондо оршодог Эрдэнэтын-обоо гэжэ хадын ойро Бадарч гэжэ хүн 1954 ондо зэд оложорхиһон юм. Энэ хүн нютаг ороноо шэнжэлхэ дуратай эдэбхитэн байһан байгаа. Тэрэнэй олоһон зэдэй «мүрөөр» монгол геологууд шэнжэлгэ хэжэ, Эрдэнэтын оршондо промышленнэ тон ехэ удха шанартай зэдэй болон молибденэй нөөсэ байна гэжэ элирүүлһэн байгаа. Энэ нөөсэ хадаа дэлхэй дээрэ эгээл ехэнүүдэй нэгэн юм...

Игэжэ Булган аймаг хадаа зэдэй болон молибденэй тон баялигтай нютаг гэжэ Монголой түүхэдэ оробо. Гадна түрүүшын монгол космонавтын нютаг гэжэ мүнөө суурхаба.

Хэрбээ социалис байгуулалтын мандаагүй һаа, хэрбээ Совет оронтой аха дүү ёһоной найрамдалай байгаагүй һаа, Эрдэнэтэ гэжэ индустриальна хотошье урган болохогүй, замбуулин шэнжэлхэ талаар амжалта түйлагдахашьегүй бэлэй.

Гэхэ зуура замбуулинай дайда руу ниидэлгэ гэнтэ үзэгдэһэн ушарал бэшэ, өөрын огторгойн шарайе, олон түмэн мүшэдые һонирхон шэртэдэг байгаа.

Нүүдэлшэ монголшууд юундэ игэжэ огторгойн үзэгдэлнүүдээр һонирходог байгаа гэшээб гэһэн асуудал табигдаха ёһотой. Юундэб гэхэдэ, тэрэнь бодото ажабайдалда удха шанартай байгаа. Эртэ урдын монголшууд Наранай болон Һарын хиртэлгэ хэзээ болохоб гэжэ уридшалан мэдээд байдаг байгаа. Гадна сагай уларилые уридшалан таадаг шадабаритай байһан гэжэ мэдээжэ. Шэрүүн уларилтай уужам ехэ дайдада ажамидардаг хүнүүдтэ иимэ шадабари тон хэрэгтэй байгаа юм ааб даа.

Зүгөөр замбуулиниие эрдэмэй ёһоор шэнжэлгэ хадаа имагтал 1921 ондо арадай хубисхалай илаһан хойно эхилээ һэн бэзэ. Илангаяа 1957 онһоо, Монголдо Физикын болон техникын институдай эмхидхэгдэн байгуулагдахада, удаань МНР-эй астрономическа обсерваториин бии болгогдоһон хойно замбуулинай шэнжэлгэ бүришье үргэн харгыда гараа юм.

Дэлхэй дээрэ эгээ түрүүшын хэмэл одые СССР-эй дэгдээхэдэ, тэрэниие ажаглалгын уласхоорондын программые бэелүүлхэ хэрэгтэ Монгол орон оролсоһон байна. Тэрэ гэһээр монгол астрономууд угаа ехэшье, эрдэмдэ туһатайшье хүдэлмэри хээ. Юун бэ гэхэдэ, Монгол ороной уларилай арга боломжо хадаа ажаглалтын хүдэлмэри ябуулхада, угаа һайн юм. Монголой дайда уужам, тиигээд наратай сэлмэг үдэрнүүдынь олон байдаг.

1965 онһоо МНР «Интеркосмос» гэһэн программада хабаадалсана. СССР-эй болон социалис бусад оронуудтай хамта холын радио-холбоо болон телевидени эмхидхэлгэ, ракетэнүүдэй, хэмэл одонуудай ашаар газар шадарай агаарай дээдэ үеые болон замбуулинай дайдые шэнжэлгэ мэтын хэмжээ ябуулгануудта МНР хабаадажа эхилээ һэн.

«Интеркосмос-6» гэһэн хэмэл одон дээрэ хэгдэһэн туршалгын хүдэлмэридэ монгол эрдэмтэд һаяхан хабаадажа, үнэтэ мэдээнүүдые абаһан байна. Монгол эрхэтэнэй замбуулин руу ниидэхын урда тээ хэгдэһэн шэнжэлгын элдэб хүдэлмэридэ МНР-эй эрдэмэй эмхи зургаанууд тон ехэ эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Монголой Арадай Республикын иргэн Жүгдэрдэмидийн Гүррагча советхани нүхэртэеэ хамта замбуулинда гаража, гүрэн түрын даабариие һайнаар бэелүүлээд бусаа гэжэ бидэ булта мэдэнэбди. Энээнтэй дашарамдуулагдан Монголой оюун бэлигтэ поэт Дашдоржийн Нацагдоржын табяад жэлэй саана бэшэгдэһэн «Одон» гэжэ шүлэг зэдэлгүй һанаанда ороно. Огторгойн холо оршондо улайран харагдадаг Марс хандажа, тэрэнэй нюусые тааха тухай бодомжолон байһанаа поэт уран гоёор шүлэглөө һэн.

Холын түбинүүдэй нюусые таалха тухай бэшэгдэһэн тэрэ үеын шүлэг хадаа поэдэй холые шэртэһэн мэргэн бодол байгаа гэшэ ааб даа. Харин мүнөө совет аха дүүнэртэеэ замбуулинда гараа шэнгаар адхалсан, шэнжэлгын түйлаа ехэ хүдэлмэри хэлсээд бусаһан хүбүүгээ Монгол орон баяртайгаар угтаха ёһотой угтаа. Хэн мэдэхэб, Монгол ороной хүбүүд совет аха дүүнэртээ хамта Марсда хүрэжэ ошоод, гараа барилсан, түрэл Газар тээшээ «Улаан Мүшэнэй» мэндые хүргэжэ байха аалам?!

Н. КОЧЕШКОВ,
түүхын эрдэмэй доктор, совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй эдэбхитэн.

ҺУР ХАРБАЛГААР СССР-эй КУБОГТА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ МҮРЫСӨӨН

ЗЭБЫН ДУУН ЗЭДЭЛНЭ

Һур харбалгаар СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн үсэглэлдэрэй баярай сэшэн байдалда Улаан-Үдэ хотодо, Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ нээгдэбэ. Энэ ехэ мүрысөөн хабаадагшадай парадаар эхилээ.

Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь Г. Д. Басаев мүрысөөе нээхэдээ, игэжэ хэлэбэ:

— Таанадые, ороной спортын бүлгэмүүд болон албан зургаануудай Түбэй соведүүдэй суглуулагдамал командануудай гэшүүдые, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой, арадай депутадуудай городской Соведэй үмэнэһөө халуунаар амаршалнаб. Совет спортые бүхы дэлхэй дээгүүр алдаршуулһан суута мэргэшүүл — дэлхэйн, Европын абсолютна чемпионка, 1980 оной Олимпиададаа мүнгэн медаляар шагнагдагша Наталья Бутузова, уласхоорондын классай спортын мастернууд Ольга Рогова, Лидия Шикота, дэлхэйн рекордсмен, СССР-эй абсолютна чемпион Забайкалиин нютагай хүбүүн Владимир Ешеев, мэнэ һаяхан Италида дүүрэһэн дэлхэйн чемпионадта хабаадаһан Александр Габелков, Станислав Забродский болон бусад бэлигтэй бэрхэ мэргэшүүл мүнөөдэр сагаалса дээрэ гаража, хёрхо мэргэжэлээ туршаха байна. Энэ мүрысөөн хэр үгһаа хойшо һур харбалгада дуратай буряад арадта ёһотойл һайндэр болохоһоо гадна, манай республикада спортын энэ зүйлые саашадань хүгжөөлгэдэ ехээр нүлөөлхэ байха гэжэ һанагдана.

Удаань республикын физкультура болон спортын комитедэй түрүүлэгшэ, уласхоорондын классай спортын мастер Г. Н. Манжуев сугларгашадые, һур харбагшадые, тренернүүдые, судьянарые халуунаар амаршалха зуураа, дүрбэн үдэрэй турша соо болохо мүрысөөндэ ехэ амжалта түйлахыень мэргэшүүлдэ хүсэбэ.

СССР-эй Гүрэнэй гимнын аялга доро нёдондо жэл СССР-эй кубогта хүртэһэн уласхоорондын классай спортын мастернууд Ольга Рогова (Ташкент, «Трудовые резервы»), Александр Кислицын (Алма-Ата, Зэбсэгтэ Хүсэнүүд) гэгшэд мүрысөөнэй туг үргөө.

Республикымнай ниислэл хотын промышленна предприятинуудай комсомолой организацинуудай түлөөлэгшэд шефтээ абаһан командануудай гэшүүдтэ дурасхаалта бэлэгүүдые барюулһан байна.

Түрүүшын үдэр эрэшүүл — 90, 70, харин эхэнэрнүүд 70, 60 метрэй зайнуудта харбаба. СССР-эй кубогта дүрбэ дахин хүртэһэн В. Ешеев (Шэтэ), спортын ветеран, ороной оло дахин рекордсмен И. Файнштэйн (Хабаровск), А. Кислицын, С. Забродский, А. Габелков (хоюулаа Харьковһаа), М. Дабаев (Шэтэ) болон бусад һайн һорилго бэлэдхэлтэй, хёрхо мэргэн байһанаа харуулна.

Эхэнэрнүүдэй дунда түрүүшын зайһаа Н. Бутузова (Москва), О. Рогова (Ташкент), Л. Шикота (Эрхүү), Лх. Дабаева (Шэтэ), Ц. Жамьяндашиева (Улаан-Үдэ), Р. Федорова (Ворошиловград), Ю. Ширекайте (Клайпеда) болон бусадай хоорондо шанга тэмсэл эхилбэ.

СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй суглуулагдамал команда нёдондо жэл кубогта хүртэһэн юм. Тиин мүнөөшье энэ хүндэтэ шагналаа алдахагүйе зэһэнхэй. «Динамо», «Буревестник», «Трудовые резервы» бүлгэмүүдэй мэргэшүүл илажа гарахые оролдоно.

Зэбын дуун зэдэлнэ. Сагаалса дээрэ шанга тэмсэл болоно.

Б-М. ЖИГЖИТОВ,
Б. ЦЫРЕМПИЛОВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: сагаалса дээрэ шанга тэмсэл эхилбэ; «Динамо» бүлгэмэй суглуулагдамал командын гэшүүд — уласхоорондын классай спортын мастернууд (зүүн гарһаа) Владимир Ешеев, Цыбикмит Жамьяндашиева, Мэлс Дабаев; Александр Габелков; 1980 оной СССР-эй кубогта хүртэһэн Ольга Рогова.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө». —мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Уран зохёолшодой үндэр дээдэ харюусалга» — ТАСС-ай һүүлэй шэнэ һонин. «Республикын ажалай үдэр» —мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Подрядна арга нарижуулан һайжаруулха» — Г. Клепиковэй статья. Хүн ба тэрэнэй ажал хэрэг. «Ехэ байрын эзэн» —Л. Алексеевагай статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда. Мүнөөдэр — Кооперациин уласхоорондын үдэр. «Арадтаа алба хэлгэ —үндэр уялга». —А. Имепохоевой статья. Социалис оронуудта.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботын үдэрэй галхан».

СЭНХИР ЭКРАН

КООПЕРАЦИИН УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 10.15 — «АБВГДейка»

Улаан-Үдэ. 10.45 — «Горн» гэжэ һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга.

«Орбита». 11.15 — «Спортлотогой» 27-дохи тираж.

Улаан-Үдэ. 11.25 —«Факел». Яхадай телестудиин залуушуулда зорюулагдаһан программа. 12.25 — Хүдөөгэй ажалшадта концерт. 13.05 — Киножурнал. «Зүүн Сибирь».

«Орбита» 12.40 —Уһан дээгүүр һолжордог санаар уласхоорондын мүрысөөн. СССР—Югослави. 13.15. —«Алтан наран тээшэ». Совет дуунуудай концерт. 13.40 — Үхибүүдтэ. «Азиз» —телевизионно уран һайханай фильм. 14.45 — «Югославиин национальна һайндэртэ —Тэмсэлшын үдэртэ». «Югослави соогуур» —кинопрограмма. 15.15 — «Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ». 15.30 —«Мүнөөдэр — Кооперациин уласхоорондын үдэр». «Центросоюзэй» түрүүлэгшэ А. А. Смирнов дамжуулгада хабаадалсаха. 15.50 — «Һолонго». «Арадай уран бэлигэй телевизионно программануудай уласхоорондын фестиваль». Сири. 16.15 —«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 17.15— Мультфильмнүүдэй программа. 17.40 —«Го Сю Шаниин үнэн үгэ» —телевизионно баримтата фильм. 18.30 —Кооперациин уласхоорондын үдэртэ зорюулагдаһан хүгжэмтэ программа. 19.30—19.45 — Забһарлалга. 19.45 —Политическэ шэнжэлэгшэ Л. А. Вознесенскын хөөрэлдөөн. 20.15 — «Үнэн зүрхэнһөө». Томско Гүрэнэй университет дүүргэгшэдтэй, багшанартай ба студентнэртэй уулзалга. 22.00 — «Время». 22.35 —Киногой һонин. 00.10 —Шэнэ һонин.

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-03537. Заказ № 154. Индекс 5901